

د افغانستان اسلامي جمهوریت
د جمهوري ریاست د چارو د ادارې لوی ریاست
د څارنې، ارزونې او پلټنې معاونیت
د څارنې او ارزونې ریاست

ملي شورا ته د حکومت د راپور لنډيز

۱۳۹۵ کال

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د دولت د کړنو په اړه معلوماتو ته لاسرسی، د ځواب ویونکو دولتونو لپاره یو مهم اصل دی. ځواب ویونکي دولتونه روڼ والي ته د ژمنتیا په موخه، کوشښ کوي ترڅو د خپلو کړنو څخه لکه څرنګه چې دي خلکو ته وړاندې کړي معلومات ورکړي. یو له میکانیزمونو څخه د وزارتونو او ادارو په تفکیک سره د حکومت د کړنو په اړه د معلوماتو وړاندې کول دي.

د دولتي ادارو او وزارتونو له اجرا آتو څخه د راپور چمتو کولو له امله د مسؤلیت منلو او ځواب ورکولو فرهنګ پیاوړی کیږي. د وزارتونو او ادارو د کړنو په هکله د معلوماتو په راټولولو سره معلوماتي خلا رفع او کړنې په واقعي ډول ارزول کیدلای شي. د حکومت د کړنو په اړه خلکو ته د راپور ورکولو فرهنګ، د ملي حاکمیت تحقق او د ډیموکراسۍ ارزښتونه تمثیلوي. له همدې کبله، د یادې مهمې او اساسي موضوع په اړه د افغانستان اسلامي جمهوریت په اساسي قانون کې وړاندوینه شوې ده.

د اساسي قانون د ۷۵ مې مادې د شپږمې فقرې له حکم سره سم "ملي شورا ته د مالي کال په پای کې د سرته رسیدلو چارو او د نوي مالي کال د مهمو پروګرامونو په باب گزارش ورکول" حکومت دنده لري چې د لاسته راوړنو او راتلونکو برنامو په هکله ملی شورا ته خپل راپور وړاندې کړي. د اساسي قانون د حکم د تحقق په موخه، د جمهوري ریاست د چارو ادارې لوی ریاست، د څارنې، ارزونې او پلټنې معاونیت، د ۱۳۹۵ مالي کال راپور له وزارتونو او ادارو څخه راټول، تنظیم او توحید کړی دی. په دې راپور کې د تیر مالي کال د عمده فعالیتونو او راتلونکي مالي کال عمده برنامو ته انعکاس ورکړل شوی دی.

د څارنې، ارزونې او پلټنې معاونیت په پام کې لري ترڅو د وزارتونو او ادارو وړاندې شوي راپورونه د عملي څارنې له لارې په نږدې راتلونکي کې تائید او تصدیق کړي. هیله ده چې د حکومت د ۱۳۹۵ مالي کال راپور ملي شورا ته، د افغانستان اسلامي جمهوریت حکومت د لاسته راوړنو او راتلونکو برنامو په اړه، د ملت درنو استازو او عامه ذهنونو ته د روښنایي مناسبه سرچینه وي.

د موضوعاتو لړلیک

۱	دامنیت سکتور.....
۳	لاسته راوړنې.....
۹	د حکومتولۍ او قانون د واکمنۍ سکتور.....
۱۱	لاسته راوړنې.....
۱۸	د زیربنا او طبیعي زیرمو سکتور.....
۱۹	لاسته راوړنې.....
۳۲	د پوهنې سکتور.....
۳۳۴	لاسته راوړنې.....
۴۲	د روغتیا سکتور.....
۴۴	لاسته راوړنې.....
۴۶	د کرنې او کلیو پراختیا سکتور.....
۴۸	لاسته راوړنې.....
۵۷	د اقتصادي ودې او د خصوصي سکتور د پرمختیا برخه.....
۵۹	لاسته راوړنې.....
۶۵	د ټولنیز ملاتړ سکتور.....
۶۷	لاسته راوړنې.....
۸۱	عمده ستونزې او وړاندیز شوې حل لارې.....
۸۳	پایله.....

دامنیت سکتور

دامنیت سکتور اصلي دنده دامنیت تأمین اود هیواد دځمکې د بشپړتیا دفاع ده. دملی دفاع او کورنیو چارو وزارتونه دامنیت د تأمین دنده په غاړه لري. دامنیت دسکتور ډیرې مهمې لاسته راوړنې په لاندې برخو کې دي.

- ✓ اوپراسیوني فعالیتونه
- ✓ له تروریزم سره مبارزه
- ✓ له نشه یي توکو سره مبارزه
- ✓ جلب او جذب او تعینات
- ✓ د اردو او پولیسو سمبالتیا
- ✓ د ورزش له لارې دامنیتي ځواکونو روحي پیاوړتیا
- ✓ زندانونه او توقیف خانې
- ✓ دسیستمونو او پالیسیو پراختیا
- ✓ درېښت او حساب ورکولو تأمین
- ✓ د ظرفیت لوړتیا
- ✓ عامه پوهاوی
- ✓ عواید

۱. اوپراسيوني فعاليتونه

- د هيواد په امنيتي زونونو کې د شفق له پلان سره سم پلانگذاړي او د غوڅو تصفيوي عملياتو سرته رسول دامنيت د زياتوالي سبب شوی دی.
- د هيواد په اوو امنيتي زونونو کې له پلان سره سم د ټيکاو ساتنې د عملياتو سرته رسول (د بندرونو، لويولارو او لويو ښارونو په ګډون د سيمو او مرکز د قوماندانيو له تکتیکي پلان سره سم) د امنيت د تامين سبب شوي دي.

۲. د انسان له قاچاق سره مبارزه

- د هيواد په کچه د رسنيو او دکورنيو چارو وزارت د ټولنيزې پانې له لارې د انسان د قاچاق په هکله د عامه پوهاوي د (۶) کمپاينونو په لاره اچولو سره د انسان د قاچاق په اړه د خلکو د پوهاوي کچه لوړه شوې ده.
- د انسان له قاچاق سره د مبارزې په هکله د (۲۴) راډيويي اعلانونو په خپرولو سره د انسان د قاچاق په اړه د خلکو د پوهاوي کچه لوړه شوې ده.

۳. له نشه يي توکو سره مبارزه

- د هيواد په (۱۷) ولايتونو کې د مخدره موادو د کښت (۱۵۶۰) هکتاره ځمکې تخریب د مخدره موادو د نامشروع اقتصاد د عايداتي ګټې د سرچينود له منځه وړلو سبب شوی دی.
- د هيواد په کچه د مخدره موادو په کشف، ضبط او (۵۲۱) ټنو په له منځه وړلو سره د نشه يي توکو د توليد کوونکو او قاچاق کوونکو فعاليتونه کمزوري شوي دي؛
- د هيواد په (۴) ولايتونو کې د نشه يي توکو د پروسيس (۷۱) لابراتوارونو په له منځه وړلو سره د نشه يي توکو پروسيس او قاچاق کم شوی دی.
- د کابل ښارڅخه په نشه يي توکو د روږدو (۲۹۸۵) کسانو را ټولولو او روغتيايي مرکزونو ته د هغوی په ليږلو سره، روږدو کسانو ته له ټولنې سره د بيا يوځای کېدو زمینه برابره شوې ده.

۴. جلب او جذب او تعینات

- د تعیناتو له لارې او دغه راز د ملي اردو له تعلیمي او تحصیلي مرکزونو څخه د (۴۸۲۱۷) فارغینو په بیا ټاکنو سره د ملي اردو په سوق او اداره کې ښه والی راغلی دی.
- د ملي اردو له لیکو سره په شرایطو د برابرې (۵۱۹۵۱) داوطلبو ځوانانو د جذب له لارې د امنیتي ځواکونو دفاعي ظرفیت لوړ شوی دی.
- د کورنیو چارو په وزارت کې د (۲۳۵۴) تنو افسرانو او ساتنمنانو په جلب او جذب سره د هېوادوالو د لایات امنیت د تامینولو زمینه برابره شوې ده.

۵. د اردو او پولیسو سمبالتیا

- د ملي اردو قطعاتو او جزو تامونو ته د وسلو اکمال، د ځمکنیو ځواکونو د روحیې د لوړېدو سبب شوی دی.
- د ملي اردو قطعاتو او جزو تامونو لپاره د زغره والو وسایطو اکمال د منسوبینو د خوندي لیردونې زمینه برابره کړې ده.
- د هوایي ځواکونو لپاره د A-۲۹ الوتکو او چورلکو اکمال د هوایي ځواکونو د پیاوړتیا او د دښمن د روحیې د کمزورۍ سبب شوی دی.
- د پولیسو د ځانګړو جزو تامونو، د امن او عامه نظم د قوماندانۍ، د سرحدي پولیسو د لویې قوماندانۍ د تجهیزاتو په اکمال سره د هېواد په نا امنو سیمو کې د جګړه ییزو فعالیتونو اغیزمنتیا زیاته شوې او د امنیت په تامین کې مثبت بدلونونه را منځته شوي دي.

۶. د ورزش له لارې د امنیتي ځواکونو د روحیې پیاوړتیا

- د نړۍ د اردوګانو د معلولینو د لوبو تر سره کولو لپاره د امریکا متحده ایالاتو ته د ملي اردو د (۶) معلولو لوبغاړو لیرل د معلولو لوبغاړو د روحیې د پیاوړتیا سبب شوی دی.
- د ملي اردو د قطعاتو او جزو تامونو د ۲۹۷ ورزشي ټیمونو تر منځ د ورزشي تورنمنټ په جوړولو سره د سرتیرو روحیه تانده شوې ده.

۷. زندانونه او توقيف خونې

- د هېواد د (۳۴) ولايتونو په زندانونو کې د امنيتي سيستم خپرل په زندانونو کې د امنيتي کمزوريو او تشو د له منځه وړلو سبب شوی دی؛
- د امنيتي جر ايستلو له لارې د څرخي پله د زندان امنيت لا زيات تامين شوی دی؛
- د زابل، کاپيسا، سرپل ولايتونو د زندانونو د جوړولو د کار بشپړېدل او د څرخي پله زندان د يوه بلاک جوړول سر بيره پر دې چې د زندانونو د دفاعي او امنيتي سيستم د ټينگښت او پياوړتيا سبب شوي، د زندانيانو لپاره يې اسانتياوې را منځ ته کړي دي؛
- د هېواد په (۳۴) ولايتونو کې د بنديانو او تورنو شکايتونو ته رسیده ګڼي د عدالت د تامين سبب ګرځيدلی دی.

۸. د سيستمونو او پاليسيو پراختيا

- د هېواد په دننه او له هېواد څخه بهر د ملي پوليسو د منسوينو لپاره د تحصيلي پاليسۍ د برابرولو له لارې د پوليسو د تحصيلي ظرفيت او وړتياوو د لوړولو زمينه برابره کړې ده.
- د کورنيو چارو په وزارت کې د نه توپير د پاليسۍ د برابرولو له لارې د توپير پر خلاف د قانوني مبارزې زمينه برابره شوې ده.
- د هېواد د (۶) ولايتونو (کابل، بلخ، ننگرهار، هرات، کندهار او پکتيا) په امنيه قوماندانيو کې د مالي مديريت (افمس) د سيستم پرمختيا، د مالي چارو د رښت او چټکتيا د رامنځته کولو سبب شوی دی.
- د هيواد په (۲۸) ولايتونو کې د زيږېدنې او مړينې د ثبت د سيستم پراختيا د هېواد د نفوسو د شمېر د را ټولولو بهير منظم کړی دی.

۹. د رښت او حساب ورکولو تامين

- د ملي دفاع په وزارت کې د فساد پر وړاندې د مبارزې اوږد مهاله پلان ترتيب شوی دی چې په پايله کې له فساد سره د مبارزې په کار کې يو څرګند او ټاکلی لړلید را منځته شوی دی.

- د لوړرتبه چارواکو او د مالي، لوژستيکي، پيرونې او تدارکاتو او د ملي دفاع وزارت د پرسونل او ستر درستيزه برخو کې د شاملو بستونو د شتمنيو د ثبت او خپرولو د (۱۱۹۴) فورمونو راتپلول، تحليل او څېړنه د رېښت د زياتوالي او د پيسو وينځلو (پولشويي) د مخنيوي سبب شوی دی.
- له منظور شوي پلان سره سم، د ملي دفاع وزارت د ادارو، قطعاتو او جزو تامونو د چارو د څېړلو په موخه د پلاني پلټنې د (۱۱۹) ډلو ګمارل، په چارو کې د رېښت د زياتوالي سبب شوی دی.
- د کورنيو چارو وزارت لخوا د (۴۹) قدمو اسنادو د څېړلو او پلټنې په سرته رسولو سره په مرکز او ولايتونو کې وکړای شول چې ټول (۱۰۵۶۴۷۹۲۴۴) افغانی او (۴۰۷۲) امريکايي ډالر چې د (۱۴۵) معتمدينو او د (۱۸۳) قراردادي شرکتونو په غاړه وو څرګند او لاسته راوړي دي.

۱۰. د ظرفيتونو لوړول

- مرستندويه هېوادونو ته د زده کړو لپاره د (۷۵۰) افسرانو، بریدملانو او محصلينو ليرل د هغوی د پوهې او مهارت د زياتوالي سبب ګرځي.
- د ملي اردو د مسلکي ښوونځيو کورسونو ته د (۴۵۰۰) افسرانو او بریدملانو ور پېژندنه د افسرانو د مهارتونو د زياتوالي سبب کيږي.
- د (۲۲۷۰۰) کم سواده بریدملانو او له سواد څخه د بې برخې سرتېرو لپاره د سواد د زده کړې پروګرام پرمخ وړل د هغوی د سواد د زياتوالي سبب شوی دی.
- له هېواد څخه بهر د زده کړې بورسونه ته د (۱۵۹) تنو ور پېژندنه او په هېواد کې د ننه (۷۶۴۵) تنو ته د زده کړې ورکولو له لارې د هغوی د ظرفيت لوړوالی.
- د رهبرۍ او مدیریت د زده کړو کورسونو له لارې د پوليسو (۱۹۵) تنو افسرانو د مدیریتي ظرفيتونو لوړوالی.
- د فساد پر وړاندې د مبارزې په هکله د يوه ورځني ورکشاپ د جوړېدو له لارې د کورنيو چارو د وزارت د پلټنې د لوی ریاست د (۲۰) تنو منسوبينو د ظرفيت لوړوالی.

۱۱. عامه پوهاوی او خپرونې

- د ملي اردو د منسوبينو له لاسته راوړنو او فعاليتونو څخه د راپور د برابرولو په برخه کې د ملي اردو قطعاتو او جزو تامونو ته د ملي او نړيوالو رسنيو خبريالان (۱۵۰) ځلي ليرل شوي چې خلک د ملي اردو له کړنو څخه لا زيات پوهاوی تر لاسه کړي.
- سيمه ييزو قول اردو ګانو ته د (۶۳۰۰۰) تبليغاتي پاڼو برابرول او ليرل چې د سرتېرو د روحيې د پياوړتيا سبب شوي دي.
- د ملي تلویزيون لخوا د ملي اردو د لاسته راوړنو او د ملي اردو سرتېرو ته د پيغام پروګرام له لارې د (۱۴۴) تلویزيوني او راډيويي پروګرامونو برابرول او خپرول د دې سبب شوي چې د ملي اردو په اړه د خلکو ليد لوری لا مثبت شي.
- د ملي اردو د کړنو په باره کې د آزادۍ غږ مجلې د (۲۰۰۰۰۰) ټوکو وېش د خلکو د پوهاوي د زياتوالي سبب شوی دی.
- د ملي اردو له ځواکونو څخه د ملاتړ او د هېواد په ټولو ولايتونو کې د ملي دفاع وزارت د کړنو په باره کې د (۳۰۰۰۰) تبليغاتي تابلو ګانو په څرولو سره د خلکو روحیه پياوړې شوې او له ملي اردو څخه د لا زيات ملاتړ زمينه برابره کړې ده.

۱۲. عوايد

په ۱۳۹۵ مالي کال کې د کورنيو چارو وزارت عوايد (۴۳۸۳۵۴۶۸۹۹) څلور ميليارده درې سوه درې اتيا مليونه پنځه سوه شپږ څلوېښت زره او اته سوه نهه نوي افغانۍ او د ملي دفاع وزارت عوايد (۸۴۶۲۰۲۸۴) څلور اتيا مليونه شپږ سوه شل زره او دوه سوه څلور اتيا افغانۍ دي.

۱۳. پايله

د امنيت په سکتور کې، د هېواد په اوو امنيتي زونونو کې د غوڅو تصفيوي عملياتو او د ټيکاو ساتنې د عملياتو د سرته رسيدو له لارې د افغانستان د دښمنانو روحیه کمزورې شوې ده. د انسان قاچاق يوه نړيواله ستونزه ده. د انسان د قاچاق پر خلاف د مبارزې په موخه امنيتي سکتور په هغوي باندې بيلابيل عمليات سرته رسولي دي او د انسان د قاچاق

پر خلاف د مبارزې لپاره د خلکو د ملاتړ د جلب په موخه د عمومي پوهاوي ورکولو پروګرامونه سرته رسیدلي دي. له نشه یي توکو سره د مبارزې په خاطر د کوکنارو د کښت (۱۵۶۰) هکتاره کرونده تخریب شوې ده او د نشه یي توکو د پروسس (۷۱) لابراتورونه له منځه وړل شوي دي. د عملیاتو د اغیز د زیاتوالي په خاطر پولیس او اردو سمبال شوي دي. د جرمونو پر خلاف د مبارزې په موخه د زندانونو امنیتي سیستم تر خپړنې لاندې نیول شوی او لازم تدابیر نیول شوي دي. د رښت (شفافیت) د تامین په خاطر له اداري فساد سره د مبارزې اوږد مهاله پلان تدوین شوی او کورنۍ پلټنه شوې ده.

د حکومتولی او قانون د واکمنۍ سکتور

د حکومتولی او قانون د حاکمیت په سکتور کې لویه څارنوالی، د عدلیې وزارت، د بهرنیو چارو وزارت، د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت، د ارشاد، حج او اوقافو وزارت، په پارلماني چارو کې د دولت وزارت، د سیمه ییزو ارګانونو اداره، د ملکي خدمتونو او اداري اصلاحاتو کمیسیون، د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې عالي اداره، د احصایې مرکزي اداره او د پلټنې عالي اداره شامل دي. د حکومتولی او قانون د واکمنۍ سکتور مهمې لاسته راوړنې په لاندې درېیو برخو ویشل شوي دي:

☑ د قانون حاکمیت او د فساد پر وړاندې مبارزه

□ د قوانینو تسوید او د مراحلو تر سره کول

□ د پالیسیو پراختیا

□ د طرزالعملونو او لارښودونو پراختیا

□ د فساد پر وړاندې مبارزه او عملی اقدام

□ له فساد سره د مبارزې په موضوع کې عامه پوهاوی

☑ د ظرفیتونو لوړول.

☑ د عوایدو را ټولول.

لاسته راوړنې

۱. د فساد پر وړاندې مبارزه او د قانون واکمني

د قانون د واکمنۍ په موخه لاندې فعالیتونه تر سره شوي دي:

۱. د قوانینو تسوید او د مراحلو تر سره کول.
۲. د پالیسیو پراختیا.
۳. د طرزالعملونو او لارښودونو پراختیا.
۴. له فساد سره د مبارزې لپاره عملی اقدام.
۵. له فساد سره د مبارزې په موضوع کې عامه پوهاوی.

۲. د قوانینو تسوید او د مراحلو تر سره کول

- د (۶۳) قوانینو او (۲۴) عنوانه مقرر او د (۳۰) تقنیني سندونو د طرحې، تسوید، تدقیق او د مراحلو تر سره کول، د قانونمندی د تامین سبب شوي دي؛
- د تدارکاتو په برخه کې د تدارکاتو د مقرري، د حمایتي طرزالعملونو، شرطنامو، معیاري فورمو او لیکونو ترتیبولو له لارې، د تدارکاتي پروسو رښت تضمین شوی دی.

۳. د پالیسیو پراختیا

- د افغانستان لپاره د اوږد مهاله بهرني سیاست د اصولو او اهدافو طرحه او د راتلونکو څلورو کلونو لپاره د افغانستان اسلامي جمهوریت د بهرني سیاست اساسي کړنې ترتیب او تکمیل شوي چې د هغوانفاذ د افغانستان د بهرني سیاست د لا زیات وضاحت سبب ګرځي.
- د افغانستان اسلامي جمهوریت د اوبو د بنسټونو دپلوماسۍ، د اوبو د مدیریت دپلوماسي پیاوړې کړې ده.
- له هېواد څخه بهر د افغانستان اسلامي جمهوریت د سیاسي نماینده ګیو لپاره اقتصادي دپلوماسۍ لارښود بشپړ شوی چې له هېواد څخه بهر د افغانستان اسلامي جمهوریت د بهرنیو نماینده ګیو لپاره د اقتصادي دپلوماسۍ د پیاوړتیا او اسانتیا سبب ګرځي.

۴. د طرزالعملونو او لارښودونو پراختیا

- مستحقینو ته د بورسونو د وېش د لړۍ ساده کول، بورسونو ته لاسرسی اسانه کړی دی.
- د قبالو د ورکړې د پروسې ساده کولو د قبالو په ورکړه کې د چټکتیا د زیاتیدو سبب شوی دی.
- د دیپلوماتو ښځود انجمن د طرزالعمل تدوین او د نوموړي انجمن د کاري کمیټې را منځته کول، د بهرنیو چارو وزارت د ښځینه کارکوونکو د سیاسي، اقتصادي، فرهنګي فعالیتونو د بهبود او د کارکوونکو د پوهې او تخصص د زیاتیدو سبب شوی دی؛
- د ولایتي شوراګانو لپاره عامه شکایتونو ته د رسیده ګۍ میکانیزم تدوین، په خپل وخت د خلکو شکایتونو ته د رسیده ګۍ سبب شوی دی.
- د غور کولو او ولایتي شوراګانو ته د ملاتړ جلبولو لارښود په دویمو او درېیمو سیمه ییزو واحدونو کې د مدني ټولنې بنسټونو او ولایتي شورا ګانو او همدا راز د ولایتونو او مرکز تر منځ د اړیکو د ټینګښت سبب شوی دی.
- د ولایتي شوراګانو د داخلي طرزالعمل بشپړیدل د ولایتي شوراګانو د داخلي چارو، د ولایتي شوراګانو د دندو او واکونو د اعمال او په مرکزي او ولایتي ادارو کې د دندو پر مخ وړلو د میکانیزم د تنظیم سبب شوی دی.
- د ولایتي شوراګانو د څارنې د واکونو د ډول عملياتي لارښودونه تدوین او د څارنې د منظمېدو سبب ګرځېدلي دي.
- د پراختیا په باره کې، د امنیت او سیمه ییزې حکومتولي اختصاصي طرحې برابرې شوي چې د هغې په پایله کې د ولسوالیو په کچه د حکومتولي وضعیت، امنیت او پراختیايي فعالیتونو ښه والي موندلی دی.
- د ولایتي ادارې او ولسوالۍ د عملياتي طرزالعمل بیا کتنه په ولایتونو او ولسوالیو کې د ادارې د عملياتي بهیر د ښه والي او چټکتیا سبب شوې ده.
- د سیمه ییزو شوراګانو د قانون د مسودې چوکاټ برابرول په دندو، واکونو، نقشونو، مسوولیتونو او د سیمه ییزو شوراګانو د چارو د سمون سبب شوی دی.

- د قانوني ستونزو د حل او ښارواليو او نورو بنسټونو د کړنو د قانوني کېدو په موخه (۴) قوانين (د ښارواليو، ښار جوړولو، ځمکې او استملاک) بشپړ شوي دي.
- د (۴) قوانينو (د ښاري حکومتولۍ، رغاوڼې، استوگنې او خصوصي سکتور) بشپړېدل د ښارواليو د کړنو د ښه والي او منظم کيدلو سبب شوي دي.

۵. د قانون د واکمنۍ او له فساد سره د مبارزې لپاره عملي اقدامات

- د اداري فساد د (۱۱۰۵) دوسيو (بډې اخيستلو، اختلاس، غدر، د دندو له واکونو څخه ناوړه ګټه اخيسته، تزوير او نورو) د بررسۍ په برخه کې د څارنوالانو د ګمارنې له لارې د قانون حاکميت تامين شوی دی.
- په مرکز او ولايتونو کې دملکي خدمتونو (۴۲۴۹) تنو کارکوونکو شكايتونو ته رسيدنه او د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو کميسيون له لارې رښت تامين شوی دی؛
- د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې عالي ادارې د مرکزي او سيمه ييزو زونونو دفترونو له لارې (۸۲۸) شکايتونو او اطلاعاتو ته په خپل وخت رسيدنه شوې چې پر حکومت د عمومي باور د لاسياتېدو سبب شوې ده.
- په ۱۳۹۵ مالي کال کې د نړيوال بانک د (۳۳) پروژو پلټنه شوې چې دغه کار انکشافی پروژو کې د رښت د ميزان د پيژندنې سبب شوی دی.
- د ۱۳۹۳ مالي کال د لگښتونو په برخه کې د قوانينو او مقرراتو د رعايت پلټنه شوې ده. داکار د قانون د واکمنۍ د پياوړتيا، حساب ورکولو او رښت سبب شوی دی.

۶. د اداري فساد پروړاندې د عامه پوهاوي زياتوالی

په دولتي ادارو کې د اطلاعاتو او شکايتونو د اخيستلو طريقې د پوهاوي د (۹) سيمينارونو، د پوهاوي د (۱۸۵۰) موادو د وېش او څړولو، د مرکز په دولتي بنسټونو کې د پوهاوي د (۵۱) پروګرامونو وړاندې کولو، د کابل په ښار کې پر ديوالونو په دري او پښتو ژبو د (۲۰) قطعه شعارونو د ليکنې، افغان بيسيم، روشن، افغان تيليکام او ام ټي ان د مخابراتي شرکتونو (۱۰۰) زره مشترکينو ته د لنډو پيغامونو استولو، د غريزو، انځوريزو او چاپي رسنيو په (۱۲۹) پروګرامونو کې د اطلاع ورکولو او ځواب ويلو، د اداري فساد پر وړاندې د عالي ادارې د ويب سايټ او د انيس ملي ورځپاڼې له لارې د لوړ پوړو

د حکومتولۍ او قانون د واکمنۍ سکتور

چارواکو د شتمنیو د (۷۰) فورمو د خپرولو، د ادارې د ویب سایټ له لارې د ادارې د فعالیتونو او لاسته راوړنو د راپور خپرولو له لارې د فساد او د اطلاعاتو او شکایتونو د اخیستلو په اړه د خلکو او دولتي کارکوونکو پوهاوی زیات شوی دی.

ګڼه	عنوان	د هدف ډله	شمېر
۱	د پوهاوي سیمینار	دولتي کارکوونکي	۹ سیمینارونه
۲	د پوهاوي مواد	دولتي کارکوونکي	۱۸۸۵۰ قطعي
۳	په دیوال لیکنې	عام وګړي	۲۰ قطعي
۴	د موبایل له لارې د لنډو پیغامونو لیږل	عام وګړي	۱۰۰۰۰۰ لنډ پیغامونه
۵	رسنیز پروګرامونه	عام وګړي	۱۲۹ پروګرامونه
۶	د لوړ پوړو چارواکو د شتمنیو خپرول	عام وګړي	د شتمنیو د ثبت ۷۰ سندونه
۷	د ویب سایټ له لارې د راپور خپرول	عام وګړي	راپورونه

۷. د ظرفیتونو لوړول

د ظرفیت لوړول په اداره کې یو له بنسټیزو بحثونو څخه دی چې د ادارې د وړتیاوو کچه لوړوي. د حکومتولۍ په سکتور کې د کارکوونکو د پوهې او مهارت د زیاتیدو په موخه په نوموړي سکتور کې لاندې ګړنې تر سره شوي دي:

- د پلټنې د عالي ادارې (۱۷۶۰) تنو کارکوونکو ظرفیت په بیلابیلو برخو کې لوړ شوی دی.
- پنځه شپيته (۶۵) تنه کارکوونکي د اوږد مهاله زده کړو په موخه لوړو زده کړو او پاتې نور د مدیریت، پلټنې، حقوقو او جندر د لنډ مهاله زده کړو دورو ته ور پیژندل شوي دي.
- د ظرفیت د کچې د لوړیدلو په موخه په هېواد کې دننه او بهر د لوړو زده کړو پروګرامونو، ورکشاپونو او نړیوالو سیمینارونو ته د مرکزي احصایې د (۱۸۵) تنو

- کارکوونکو د ور پيژندنې له لارې د هغو د ظرفیتونو د کچې لوړېدل چې د مسلکي کادرونو د زیاتوالي سبب شوی دی.
- د پلټنې او تدارکاتو په موضوع کې د کارکوونکو له پلټنې او تدارکاتو سره اړوند د زده کړو پروګرامونو ته د (۱۸) تنو ور پيژندلو له لارې د هغوی پوهه او مهارت زیات شوی دی.
 - د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې د عالي ادارې د کارکوونکو د علمي ظرفیت لوړېدو په موخه، د نوموړې ادارې (۷) تنه ښځینه او نارینه کارکوونکي خصوصي پوهنتونونو ته ور پيژندل شوي دي.
 - د قانون جوړولو، پلان جوړولو، بریښنايي حکومتولۍ، سایبري امنیت، د نړیوالو معاهدو د انعقاد او تطبیق په اړه د (۹) ورکشاپونو د تر سره کېدو له لارې په پارلماني چارو کې د دولت وزارت د (۵۲) تنو کارکوونکو د ظرفیت لوړېدل؛
 - د جندر، غور کولو د (۵) دوره یي سیمینارونو له لارې د (۳۰) تنو ښځینه وو او د (۴) ورکشاپونو د جوړولو له لارې د حج او اوقافو وزارت د ښځینه کارکوونکو، عالمانو او خطیبانو د کاري ظرفیت کچه لوړه شوې ده.
 - د پلټنې عالي ادارې (۱۸۰) تنه کارکوونکي له جوړو شویو پروګرامونو څخه ګټه اخیستې ده چې د کارکوونکو د ظرفیت د لوړېدو سبب شوي دي.
 - د زده کړو د پروګرامونو په لاره اچول او تطبیق او (۲۰) تنو ښاروالانو ته د کورنیو او بهرنیو مطالعاتي سفرونو د زمينې برابرول د هېواد د (۲۰) ښارونو د ښاروالانو د ظرفیت د لوړېدو سبب شوي دي.
 - د تخصص په لوړو برخو کې د هند، قزاقستان، ترکیې او امریکا په هېوادونو کې د لنډ مهاله او منځ مهاله پروګرامونو په لاره اچولو له لارې، د بهرنیو چارو وزارت د کادرونو د ظرفیت د لوړتیا سبب شوي دي.

د حکومتولي او قانون د واکمنۍ سکتور

۸ د حکومتولي او قانون د حاکمیت سکتور عواید

د حکومتولي سکتور په ۱۳۹۵مالي کال کې توانیدلی چې (۶۵۹۰۹۲۹۸۷۷) شپږ میلیارده پنځه سوه نوي ملیونه نهه سوه نهه ویش زره اته سوه اووه اويا افغانۍ عواید لاسته راوړي.

ګڼه	د ادارې نوم	عواید په افغانۍ
۱.	د پلټنې عالي اداره	۱۲۹۹۵۲
۲.	د احصایې مرکزي اداره	۳۵۹۶۰۱
۳.	د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې عالي اداره	۲۰۳۵۰۰
۴.	د سیمه ییزو ارګانونو اداره	۲۷۸۸۲۶۳۷۸۰
۵.	د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون	۱۲۳۵۱۴
۶.	لویه څارنوالي	۴۱۹۱۶۸۹۴
۷.	د عدلیې وزارت	۵۳۰۰۸۱۵۷
۸.	د بهرنیو چارو وزارت	۳۶۴۱۶۰۱۸۵۷
۹.	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۷۱۱۰۴۰
۱۰.	د ارشاد، حج او اوقاف وزارت	۶۴۶۱۱۵۸۲
	د حکومتولي سکتور د عوایدو مجموعه	۶۵۹۰۹۲۹۸۷۷

۹. پایله

له فساد سره د مبارزې او قانون د واکمنۍ په موخه، د حکومتولي او قانون د واکمنۍ سکتور پالیسیو، طرزالعملونو او لارښوونو ته پراختیا ورکړې ده. د لویې څارنوالۍ لخوا په عملي کچه د اداري فساد دوسیې خپل شوي او د ملکي خدمتونو کارکوونکو شکایتونو ته رسیدنه شوې ده. د اداري فساد قضیو ته د عملي څارنې، پلټنې او څېړنې له

لارې رسيدنه شوې، له فساد سره د مبارزې د فرهنگ د پياوړتيا په موخه يې د پوهاوي بيلايل پروگرامونه تر سره کړي دي. د کارکوونکو د تخنيکي او مسلکي ظرفيت د لوړولو په موخه هغوی ته د بيلايلو کاري موضوعگانو په اړه د زده کړو پروگرامونه جوړ شوي دي.

د زیربنا او طبیعي زیرمو سکتور

د زیربنا او طبیعي زیرمو سکتور کې د کانونو او پترولیم، مخابراتو او معلوماتي تکنالوژۍ، اوبو او انرژۍ، ټولګټو، ترانسپورت او ښارجوړولو وزارتونه، د افغانستان بریښنا شرکت، د آریانا افغان هوایي شرکت، د ملکي هوایي چلند اداره، د پایتخت زون د پراختیا اداره، د اوبو رسولو او ښاري کانالیزاسیون لوی ریاست شامل دي.

د زیربنا او طبیعي زیرمو سکتور لاسته راوړنې دغه لاندې موارد په بر کې نیسي:

☑ د سړکونو، کانالونو ښارګوټو، د مخابراتو د زیربنا پراختیا او ودانیو په شمول زیر بنایي خدمتونه؛

☑ سروې، ډیزاین او پلان جوړونه؛

☑ له فساد سره مبارزه؛

☑ د پالیسۍ پراختیا؛

☑ د ظرفیت لوړول؛

☑ د عوایدو را ټولول.

لاسته راوړنې

۱. زیر بنایي خدمتونه

- د قطر هېواد د (۱۰۰۰) واحد د استوګنې پروژې د ځمکې د ټاکنې او لیرد پړاو له پیل سره د (۱۰۰۰) کورنیو لپاره د استوګنې زمینه برابریږي.
- د خوشحال خان د اوسېدو او د قصبې د (۶۰) بلاکونو پروژو د بشپړولو له لارې ښاریانو ته د اوسېدو زمینه برابریږي.
- په لوګر، کابل، لغمان، بادغیس، دایکندي، غور، سمنګان، سرپل، پکتیکا، بلخ، غزني، فراه او ارزګان ولایتونو کې، په افغانستان کې د ثبات پیاوړتیا پروګرام (ASP) له لارې د (۳۹) پروژو پلي کېدل د اداري او استوګنې تعمیرونو، د ولایتي شورا، ولسوالیو ودانیو، کنفرانسونو سالونونو، تفریحي پارکونو او د سړکونو قیر کولو له امله د ښاریانو په تګ را تګ کې اسانتیاوې رامنځته شوي چې د هغوی د خوشالۍ سبب ګرځیدلي دي.
- په خوست، دواب، شهرستان، فرنګ، کنګ، ګرماب، مروړه، نهرین او ورسج ولسوالیو کې له جغلي فرش سره په ۲۱ پروژو کې د ۲۳۸ کیلومتره سړک احداث چې د خلکو د تګ راتګ او د هغوی د توکو د لیرد رالیرد لپاره یې آسانتیاوې رامنځ ته کړې.
- د طبیعي پینو لپاره د تخارولایت د بنگي او د بدخشان ولایت د یفتل په ولسوالیو کې د سړک د تخریب شویو برخو په ترمیم سره د سړکونو د زیات تخریب مخنیوی شوی دی.
- د ۳۴ ولایتونو په کچه د ۲۰۴۴۳ کیلومتره سړک په جاري بڼه ساتنه او څارنه، په قرغه ئي، بگرام، بلخ، تیرپل، د قرغې بند، پل امام بکري، کرباس حوض، خواجه مسافر، کندهار دروازه، د پغمان زر شاخ سړک، د مزارشریف - شبرغان سړک، د چمتلې درې لاره، غني خیل، غور بند، د شلتک کلي، قولوبچه، کمپنی، مارکو او مهترلام کې په اسفلت د ۳۱ پروژو د دویمې درجې سړکونو ورځنۍ ساتنه او څارنه د سړکونو د لازیات خرابېدو د مخنیوي سبب شوي دي.
- په ۳۰ پروژو کې په کاپیسا، پروان، میدان وردک، ننگرهار، لغمان، پنجشیر، بغلان، غزني، پکتیا، خوست، نورستان، کندز، سمنګان، سرپل، دایکندي، بادغیس، هلمند،

- فراه او نيمروز ولايتونو کې د ۱۶۱ کيلومتره سړک دوراني ساتنه او څارنه، د سړکونو د ساتنې سبب شوې ده.
- په نوي بغلان، پل صياد، پل مالان، چاگان، ده نو، علي آباد، علي مغول ها، قلعه گومبز، کرز او نهرين کې په ۱۵ پروژو کې د ساتنې او څارنې له لارې له يوې خوا ترانسپورتي آسانتياوې رامنځ ته شوي او له بلې خوا د سړک له زيات تخريب څخه مخنيوی شوی، په آفاقي، خرقل بازار، بهسود، پای خاک بادک، سيمينجاب سيند، دلبرجان واليا، دهنه سبت، دوايه، د آبدړې د دوه لارې سړک، زاري، سرپل، سړک زیر دوار، کابل - گردیز لويه لاره، شتل او شش پل له جعلي فرش سره په ۶۷ پروژو کې د دويم درجه سړک جاري ساتنې او څارنې، د سړکونو له زياتو وړاندو مخنيوی شوی دی.
 - د باريک آب د صنعتي- کرنيز پارک د لومړۍ پروژې د سړکونو د احداث اوله سيمه ييزو موادو څخه د تايمينو او شاه شهيد په سيمو کې د ډبرينو سړکونو جوړولو له لارې د ښاريانو تگ راتگ اسانه شوی دی.
 - د باريک آب د صنعتي- کرنيز پارک د لومړۍ پروژې د اوبو او فاضل آب د شبکو د جوړولو، د ترافيک له څلور لارې څخه د شهيد تر څلور لارې پورې د کانال جوړول او د آريانا ټانک له څلورلارې څخه د تايمني د پنځم سړک تر څلور لارې پورې د کانال جوړولو له لارې د ښاري فاضل آب مدیریت شوی دی؛
 - د هېواد د سيندونو په پنځو حوزو کې د سربندونو، کانالونو او د اوبو د نورو تاسيساتو د هايدرو تخنيک د (۸۷) پروژو په بشپړولو او گټې اخيستنې سره (۵،۱۹۵) هکتاره ځمکه خړوبيرې.
 - د عينک د مسو د کان د بيخايه شويو په ښارگوټي کې د کانالونو او پلچکونو په بشپړېدو سره د عينک مسو د کان د کارگرانو لپاره، ډېر ښه شرايط او امکانات برابر شوي دي.

۲. د مخابراتي خدمتونو پراخوالی

- د (۲۵۴) کيلومترو په اوږدوالي د کندز-تخار- بدخشان په مسيرونو کې او د (۲۵۶) کيلومترو په اوږدوالي د پروان- باميان د باميانو د يکاولنگ تر دوه لارې پورې د پايب او کييل په خاطر کيندنې او د نوري فايبر د تجهيزاتو نصب، د انترنيټي خدمتونو د وړاندې کولو زمينه برابره کړې ده.

- په لویو ښارونو کې د مایکرو ویف د سیستم د زیاتوالي متاثر او د ښارونو تر منځ اړیکې د حکومتولۍ د پیاوړتیا، په ادارو کې د کړنو چټکتیا او اطلاعاتو ته د لاسرۍ سبب شوي دي.
- د مکالماتو د نرخ د کموالي په برخه کې د (DWDM) د نوي سیستم د تجهیزاتو نصب او فعالول د پېرودونکو د خوښۍ سبب شوی دی.
- د (۱۲) کیلومترو په اوږدوالي د لټه بند د مسیر کیبل غزونه، یوځای کول او ازمایښت د شبکې د همیشنۍ اړیکې د تامین سبب شوی دی.
- د هېواد له (۵۰) دولتي، امنیتي او دفاعي ادارو او له (۳۰) پوهنتونونو او اوښوونځیو سره د نوري فایبر د شبکې نښلولو، د ادارو تر منځ د اړیکو اسانتیاوې برابرې کړي دي.
- د (۶،۸۶۱) مخابراتي سایټونو نصب او فعالول د اطلاعاتو د شریکولو او معلوماتو ته د لاسرۍ سبب شوی دی.
- په ټوله نړۍ کې د (GSM) موبایل لپاره د نړیوال سیستم د (۲۰۰) سایټونو په پراخوالي او فعالیتو سره د اړیکو چټکتیا را منځته شوې ده.
- د کجکي د آبي دستگاه د دویم لمبر توربین په نصب او فعالولو سره او د جنراتورونو د تحریکي سیستم تبدیل او د لومړي او دریم لمبر توربین د موتورونو سروې چې له امله یې د بریښنا د بند په تولیدي ظرفیت کې (۱۸،۵) میگاواټه بریښنا زیاته شوه، د هلمند او کندهار ولایتونو اوسیدونکي د هغو له ښیځنو څخه برخمن شوه.
- د نغلو او ماهیپر د بریښنا بندونو د سویچیاردونو ازمایښت او په کار اچول او له شبکې سره د هغوی نښلول د نوموړو سبب ستیشنونو د کاري عمر د زیاتوالي او د حفاظتي سیستم د لوړولو سبب شوي دي؛
- د بنسټونو د کیندنې او کانکریټ اچولو، د پایو، ترانسفارمرونه او بریښنايي تجهیزاتو نصب د هوايي مزي غزولو او د جنکشن ودانۍ چې د هغو له امله د کابل ولایت خلکو ته د بریښنا د لیږدونې او ویش زمینه برابره شوې ده.

۳. ساختماني

- د سیندونو د حوزو د دفترونو لپاره د (۱۱) ودانیو جوړول او بیا رغاونه، د هایدرو متیورو لوژي د ستیشنونو د غاړو ټینګښت او احاطه د سیند د غاړو د تخریب د مخنیوي سبب شوی دی.
- د ولایتي شورا د اداري او د استوګنې د ودانیو د ساختمانونو جوړولو، د ولسوالیو د ودانیو او د کنفرانس د سالون په جوړولو سره د ولایتي شورا د چارو سرته رسولو ښه والی موندلی دی.
- د تورخم په ساحه کې د ترانسپورتي ترمینل د لومړۍ برخې د ودانۍ د کار بشپړیدل د ملي او نړیوالو شرکتونو لپاره د ترانسپورتي اسانتیاوو د تامین سبب شوی دی.
- د فراه او سمنګانو ولایتونو د ترانسپورت د ریاستونو د ودانۍ د ساختماني کار بشپړیدل د ولایت په کچه د ترانسپورت د ادارې د پیاوړتیا سبب شوی دی.
- د تنګي غارو او څرخي پله د برقي دروازې د کار بشپړیدل د عوایدو په برخه کې د رهنیت د تامین سبب شوی دی.

۴. سروې، دیزاین او پلان جوړونه

سروې او ډیزاین

- په بامیانو، کابل، شبرغان، فاریاب، هلمند، هرات، ننگرهار، لغمان، بلخ، کندهار، بغلان، بدخشان او خوست ولایتونو کې د تفصیلي پلان سروې او ترتیب له لارې د (۵۲) سیمو چې په بنسټیز تفصیلي پلان پورې اړه لري (۹) سړکونه، (۴) د برښنا شبکې، او (۱۳) د اوبو رسونې کانالیزیسونونو جوړولو له امله ښاري بنسټیز سټندارډ کېدو زمینه برابره شوې ده؛
- د پروان ولایت چاریکارو ښار د (۸، ۹ او ۱۲) پارچې ډیزاین له امله د پروژې تطبیق او روغتیايي اوبو ته د خلکو د لاس رسي زمینه برابره شوې ده.
- د خوست ولایت د اوبو رسونې پروژې لومړنیو مطالعو او سروې له امله د پروژې تطبیق او روغتیايي اوبو ته د خلکو لاس رسي زمینه برابریږي.
- په کابل ولایت کې د سوداګرۍ او صنایعو وزارت له جایدادونو څخه د اغېزمنې ګټې اخیستنې د تګلارې د طرحې چمتو کول.
- د کابل کوه کرخ په سیمه کې د کپوالو د ښارګوټي سروې او لومړنۍ طرحې په چمتو کولو سره، د خلکو لپاره د اوسېدلو زمینه برابریږي.

- د هستوګنیزو کورونو او اپارتمانونو (۳ د کورونو او ۳ د اپارتمانونو موډلونه) د نمونوي مهندسی ډیزاین چمتو کولو او د ګډوالو په ښارګوټي کې په کم لګښت سره د ۳ نمونوي اپارتمانونو طرحه چمتو کولو د ګډوالو دښارګوټي لپاره د کم لګښت کورونو جوړولو لارې چارې برابرې کړې دي.
- د روغتیايي کلینیکونو، کدري او تخصصي روغتون، د لوړو زده کړو د تسهیلاتو د نمونوي مهندسی د ډیزاین ترتیب او چمتو کولو او په پورته سیمو کې د نمونوي ډیزاینونو د تطبیق زمینه برابره کړي ده.
- د سرکونو په ګډون د برښنا رسونې، هستوګنې، سوداګریزو (۲۳) دولتي ودانیو او بریالیتوب (پروژي) پروژې شامل (۳۶۰۰۰) واحد کورونو د اوبو رسولو او کانالیزاسیون د انجنیري شبکو ډیزاین او طرحه کولو له امله ښاري ژوند سټېرنډ کیري.
- د (۱۰) شپته جیولوجیکي نقشو رسمول د معلوماتي بانک غني کېدل او متشبثینو د پوهاوي لامل ګرځي.
- د کټواز په رسوبي حوزه کې د کوردیناتو ټاکل او داوطلبې ته د جیو فزیکي فعالیتونو وړاندې کول او د داوطلب ټاکل، په نوموړې سیمه کې د نفتو او ګازو معادن د استخراج او انکشاف لامل کیري.
- د سرپل ولایت د سنچارک او سوزمه قلعه ولسوالیو، د کونړ د ماڼوګي ولسوالۍ او د سمنگانو ولایت د خرم و سارباغ ولسوالۍ د برښنا رسونې د سیستم ډیزان او طرحې له امله د سوزمه قلعه ولسوالۍ (۹۵۰۰) کورنیو، د سرپل ولایت د سنچارک (۴۰۰۰) کورنیو، د کونړ د ماڼوګي ولسوالۍ (۲۱۰۰) کورنیو او د سمنگانو ولایت د خرم و سارباغ ولسوالۍ (۴۰۰۰) کورنیو ته اسانتیاوې برابرې شوي دي.
- له ګلبهاره تر پنجشېر ولایت پورې د (۱۱۰) کیلوولته انتقالی مزي سروې، د کونړ ولایت د وټه پور ولسوالۍ د برښنا رسونې سروې زمینې برابرولو او د بامیانو د مرکز د (۰،۴/۲۰) کیلوولت د توزیعي شبکو له امله یادو ولایتونو ته د انتقالی لین جوړېدو او برېښنایي شبکو ته د خلکو لاس رسي زمینه برابره شوې ده.
- د شاتوت اوبو د زېرمې پروژې په تفصیلي ډیزان سره به له پلان شوي هدف سره سم د (۲) مېگاواټه برېښنا او د (۳۴۰۰۰) هکټاره کرنیزې ځمکې د اوبو کولو لپاره زمینه برابره شي.

- د چمتلې د برېښنا تفصيلي ډيزاين او د سب سټېشن ودانيزې پروژې له لارې برېښنا ته د کابل ښاريانو لاس رسي ډيروي.
- د ارغندي د (۲۲۰/۲۰) سب سټېشن د ودانۍ او برېښنا تفصيلي ډيزاين له امله د کابل او نوي کابل اوسېدونکو ته د برېښنا توزيع او رسونې زمينه ډيروي؛
- د الوان دښتې سب سټېشن برېښنا او ودانۍ تفصيلي ډيزاين ميدان وردگو، غزني، زابل، کندهار، لوگر، پکتيا او خوست ولايتونو ته د برېښنا د مزي د رسولو زمينه برابره کړې ده؛
- د لومړي فاز د نلونو انتقالولو کار، د لوگر ولايت د پل علم د دويم فاز، د اوبو رسولو په موخه د عميقو شاه گانو ډيزاين او د شبکې په توزيع کولو سره خلکو صحي اوبو ته لاس رسي پيدا کړې دی؛
- د دارالامان تاريخي ماڼۍ مطالعه، سروې، د تري ډي ټريننگ، اوبو رسونې، برېښنا، مرکزگرمي د ماڼۍ طرحو او نقشو ډيزاين له امله د هيواد فرهنگي ميراثونو د بيا رغونې سبب ګرځي؛
- دارالامان باغ سيمې (۱۴۰۰) کورونو لومړی فاز پيل او د چين هيواد (۱۰۰۰۰) کورونو پروژې له امله خلکو ته د اوسېدو زمينه برابريږي.
- د کابل ولايت د پلچرخي، د پغمان ولسوالۍ کچدرې او سنگ نېشتې سيمو د ترانسپورتي ترمينلونو د جوړولو تخنيکي سروې، ډيزاين او د ځمکو تثبيت، د ارغندي په څلورلاري کې د برېښنايي دروازې د (VIP) مسير په ګډون د پنځو مسيرونو ډيزاين چې د کابل - تورخم، کابل - د هېواد شمالي برخو - د هېواد جنوبي او لويديځو برخو او کابل ښار کې د ترافيکي ازدحام د کموالي تر څنګ ملي او نړيوالو شرکتونو لپاره د ترانسپورتي خدمتونو په وړاندې کولو کې اسانتيا برابره کړې ده.
- د ګمبيري برېښنا د توليد او اوبو لگولو پروژې د ډيزاين بشپړېدلو له امله د پلان شوي هدف ته د رسېدو په موخه د (۴۵) ميگاواټه برېښنا توليد او (۳۵،۰۰۰) هکټار کرنيزې ځمکې د اوبو کولو زمينه برابره شوې ده.
- د سرکونو په ګډون د برېښنا رسونې، هستوګنې، سوداګريزو (۲۳) دولتي ودانيو او برياليتوب (پيروزي) پروژې شامل (۳۶۰۰۰) واحد کورونو د اوبو رسولو او

کانالیزاسیون د انجنیري شبکو ډیزاین او طرحې له لارې د ښاري بنسټونو د معیاري کېدو زمینه برابروي.

- د کابل، پروان، پنجشیر، هلمند، میدان وردگو، سمنگان، بامیانو، غزني، کندز، لغمان، تخار، کاپیسا او ننگرهار ولایتونو کې د (۴۲۱) کیلو متره سرک سروې له امله د سړکونو د جوړېدلو زمینه برابر کړې ده.

ښاري پلان جوړونه

- د پنجشیر مرکز ټولیز پرمختیايي پلان چمتو کولو، د لوگر ولایت پلم علم ښار عمومي پلان جوړښت چمتو کولو، د بغلان، لغمان او هرات ولایتونو سیمه ایز پلانونو او فراه ولایت پاتې سیمه ایز پلان جوړول او چمتو کولو، د (۱۹) ښارونو د ستراتیژیک پلان جوړول او چمتو کولو او په ترتیب سره (د دایکندي نیلي، د کندهار سپین بولدک، گردیز ښار، کاپیسا محمودراقي، نورستان پارون او هرات تور غونډۍ) د (۱) ماسټر پلان او (۶) اصلاحي ستراتیژیک پلانونو له سره کتنه؛ د ښوونکو د (۱۴) ښارگوټو پلانونو چمتو او طرح کولو، د (۹) ښارگوټو لیکو باسلو او (۱) ښارگوټي سروې له کبله ښار له همدې لارې وده کړې او د معیاري کیدو په لوري روان دی.

- د کابل ښار د چاپیریال ساتنې ماسټر پلان په چمتو کېدو سره به د چاپیریال ساتنې وضعیت ښه والی پیدا کړي؛
- د کابل ولایت د یکه توت سیمې د بیا رغولو پلان په چمتو کولو سره به دې سیمې پورې اوږونده چارو کې ښه والی راغلی دی.
- د کابل نوي ښار د درېیم فاز لپاره د جوړونې پلان چمتو کېدو له لارې په درېیم فاز کې خلکو ته د اوسېدلو زمینه برابريږي.

۵. د هوایی ترانسپورت د خدماتو وړاندې کول،

د بهرني سکتور په څانګه کې دبی، دهلي، استانبول، انقره، مسکو او جده ښارونو ته د (۱۵۷۴۰۴) تنو مسافرینو لېږدول، د کورني سکتور په څانګه کې د (۱۱۴۳۹۸) تنو مسافرینو لېږدول او په بهرني او کورني سکتور کې د ۱۵۳۳۸۸۳ کیلو ګرامه مالونو لېږدول د پېرودنکو لپاره آسانتیاوي رامنځته کړيدي.

۶. له فساد سره مبارزه

- د (۲۰) د کانو شرکتونو اړوند توليدي چارې تنظيم او پلټنه يې ترسره شوې چې له امله يې د هېواد د کانونو د قراردادونو په مدیریت کې روڼتيا رامنځته شوې ده؛
- د مزار شريف د کود و برق، افغان ګاز، د شمال ډبرو سکرو د درېيو (۳) تصديو او د کانونو او پتروليم وزارت د مرکز په ګډون د (۱۹) اداري واحدونو بدخشان، سمنګان، بلخ، کابل، تخار، کندوز، بغلان، باميان، پروان، کاپيسا، لوګر، پکتيا، هرات، نيمروز، غور، خوست او د کابل برکيت آمريت د مالي چارو څېړنه چې په مالي او حسابي چارو کې د رښت لامل شوې ده؛
- په هرات او ميدان وردکو ولايتونو کې د کانو او پتروليم وزارت لخوا د درېيو لوړ تناژه تلو درول او متناژول او په ننگرهار ولايت کې د يوې لوړ تناژه تلې د درولو لپاره د ځمکې پېرودل د عوايدو په راغونډول کې لازمه روڼتيا رامنځته کړې ده؛
- د موظف ټيم لخوا د کانو او پتروليم په وزارت کې هغه څانګې چې د فساد له کبله د زيانمنه کېدو له خطر سره مخ وې، په نښه او په هکله يې لازم تدابير نهول شويدي؛
- د هېواد د استخراجي صنايعو په برخه کې د ښه مدیریت او د عوايدو د راغونډولو لپاره د اطلاعاتو د مالي مدیریت کمپوټري سيستم په رامنځته کېدو سره، د عوايدو له ضايع کېدو څخه مخنيوی شوي او د کانو او پتروليم په وزارت کې د استخراجي صنايعو په برخه کې يې د پام وړ روڼتيا رامنځته کړې ده؛
- د کانو او پتروليم په وزارت کې، د شکايتونو د ثبتولو ميکانيزم اود معدنکارۍ اړوند د کړنو په باب د منازعاتو د حل لپاره د ځانګړي او مخامخ ټليفوني خط جوړول، په دغه وزارت کې شکايتونو ته د رسيدګۍ بهير چټک کړيدی.

۷. د پالیسۍ او پلان جوړونې پراختيا

- د ښارې چارو قانون، د ساختماني او ودانيزو چارو لپاره د سيستم جوړول، د غيرپلاني سيمو لپاره د پالیسۍ وروستۍ مسوده، ښارونو ته د اوبو د ليردولو لپاره د خصوصي شرکتونو د کړنو د تنظيم لپاره د مقرري د طرحې تسويدول، د مردارو اوبو د تصفيي د غيرمتمرکز سيستم لپاره د طرزالعمل چمتو کول، ښاري سيستم د قانونيت لوري ته ورنږدې کړيدی.

- د کانو اړنده د روغتیا د ساتنې مقرره، د افغانستان د قیمتي او نیمه قیمتي ډبرو د تطبیقي پلان جوړول، د کانو اړوند په کړنو او فعالیتونو کې د روغتیا ساتنې اصل تامین او د پانگوالو د جلب او جذب ته یې لاره هواره کړیده.
- د جادې د مصونیت مقرره، د ترانسپورتي شرکتونو د رامنځته کولو او فعالیت مقرره، د رود پاس د مقرې د طرحې چمتو کول، د هېواد د ترانسپورتي سیستم د قانوني کېدو لامل ګرځېدلي دي.
- د سړک د ترانسپورت نوي قانون د مسودې برابرول، د نوموړي ترانسپورت د قانونمندی لامل ګرځي.
- د کابل په نوي ښار کې د عمودي ودانیو د طرز العمل چمتو کول، د نمونوي پروژو لپاره د اصولو او لارښود جوړول، د صنعتي پارکونو لپاره د پراختیايي لارښود چمتو کول، د صنعتي پارک د لارښود تسوید، د عمودي ودانیو او صنعتي پارکونو د ستندرد کېدو لپاره لاره هواره کړېده.
- د ټاپي پروژې په مسیر کې د یوریا پالیسي کوچه، د تېلو او ګاز ملي پالیسي، د منرالونو ملي پالیسي، د کانو انجنیرانو د امتیازي معاش او تنخوا د مقرې لومړني طرحې چمتو کول، د کانو د مالي مقرې د مسودې د طرحې ترتیبول، او ډبرو سکرو مقرره، بشپړه کیدل د عوایدو د ډېروالي او کاري آسانتیاو د رامنځته کېدو لامل ګرځېدلي دي.
- د ګازو ماسټر پلان جوړولو وروستي کول، د عدلیې وزارت په مرسته د چاودېدونکو توکو څخه د ګټې اخیستنې مقرې سمونې او وروستۍ کولو له امله له چاودېدونکو توکو څخه د غیر قانوني ګټې اخیستنې مخنیوی رامنځته شوی دی؛
- د استخراجي صنایعو د چوکاټ (چارچوب) او د نفت او ګازو مالي پالیسي مسودې وروستۍ کول په دغه برخه کې د پانګه اچونکو د هڅونې سبب کېږي.
- د انرژي په سکتور کې د خصوصي پانګونې د تشویق پالیسي، د انرژي ملي پالیسي، د انرژي د اغیزمنتوب پالیسي او د انرژي د امنیت پالیسيو مسودې نهایي شوي او له پلان شوي هدف سره سم د (۲) مېگاواټه برېښنا د تولید او د (۳۴۰۰۰) هکتاره کرنیزې ځمکې د اوبو کولو لپاره زمینه برابره شوې ده.

۸ ظرفيت لوړلول

- د نفتو او ګازو د معدن کېندلو برخه کې د وزارت د (۳۱۹) تنو کارمندانو د تخنیکي زدکړو په ورکولو سره د هغوی وړتیا لوړه شوې او د مهاروتونو د لېږد سبب شوی دی.
- د بشري سرچینو، معلوماتي ټکنالوژۍ مدیریت او رهبري په برخه کې د وزارت (۷۵) کارکوونکو ته د وړتیا لوړولو پروګرام په لاره اچولو سره د کارمندانو د وړتیا لوړه شوې ده.
- په مرکز او ولایاتونو کې د (۵۰۰) تنو کارکوونکو لپاره د معلوماتي ټکنالوژۍ په اړه د روزنیز کورس پیلولو او همداراز یې د څارنې او ارزونې ترسره کولو له امله د معلوماتي ټکنالوژۍ په برخه کې د هغوی د علم او مهارت لوړېدو سبب کېږي.
- (۵۹۰) تنو دولتي کارکوونکو او ښوونکو ته د برېښنایي حکومتولۍ او د سایبري حملو څخه د امن ساتنې زده کړې او ورکشاپونه جوړولو له امله په الکترونیکي حکومتولۍ کې د مسلکي دولتي کارمندانو د وړتیا لوړوالي سبب شوی دی.
- اووه پنځوس (۵۷) تنو ته د جایزو د ورکړې په موخه د معلوماتي ټکنالوژۍ په صنعت کې نوښتونود راوستلو بررسی او ارزونه د دې لامل کېږي ترڅو په صنعت کې نوښتونو ته و هڅول شي.
- له هیواد څخه بهر د لنډ مهاله، منځ مهاله او اوږد مهاله بورسونو ته د ترانسپورټ وزارت لخوا د کارکوونکو لیرل، د کارمندانو د کارې وړتیا د لوړېدو سبب شوی دی.
- د انګیسي ژبې او کمپیوټر کورسونو جوړول، د انګلیسي ژبې او کمپیوټر پروګرامونو څخه د ګټې اخیستو په برخه کې د ترانسپورټ وزارت د کارمندانو د ظرفیت د لوړتیا سبب شوي دي.
- د ترانسپورټ وزارت د داخل خدمت کارمندانو ته د هیواد د قوانینو او مقرارتو سره د بلدتیا په موخه د تخصصي او مسلکي زدکړو برنامو جوړولو له امله په مسلکي او تخصصي توګه د کارمندانو د پوهاوي کچې لوړتیا او د قوانینو سره د بلدتیا سبب شوې دي.
- له هیواد څخه بهر د زده کړو په موخه د یو روزنیز پروګرام له لارې د (۲۵) تنو کارمندانو معرفي اود اردن په هیواد کې د ټاورونو د کنټرول په برخه کې د زده کړې

د یو پروګرام په جوړولو سره د هوايي ملکي چلند مسلکي کارمندانو ظرفیت لوړ شوی دی.

- د حامد کرزي په هوايي ډګر کې د هوايي حریم د کنټرول په برخه کې د داخل خدمت زده کړې د یو پروګرام د جوړولو له لارې د (۳۰) تنو کارمندانو مهارتونه او ظرفیتونه لوړ شوي دي؛

۹. په ۱۳۹۵ مالي کال کې د بنسټیزو سکتورنو عواید

د بنسټیزو سکتورنو مجموعي عواید په ۱۳۹۵ مالي کال کې (۲۱۴۶۱۶۷۷۹۶۹) یو ویشت میلیاره او څلور سوه یوه شپيته میلیونه او شپږ سوه اووه اويا زره نه سوه او نه شپيته افغانۍ دي.

نوم	د وزارت/ ادارې نوم	عواید په افغانۍ
۱.	کانونو او پټرولیم وزارت	۹۸۶,۱۴۲,۶۳۳
۲.	د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجي وزارت	۵,۹۴۰,۲۲۱,۶۳۷
۳.	د اوبو او برېښنا وزارت	۲۱۸,۳۳۳,۱۱۶
۴.	د افغانستان برېښنا شرکت	۱,۱۵۲,۹۳۴,۴۲۰
۵.	د ټولګټو وزارت	۱,۶۹۱,۹۴۷,۹۴۹
۶.	ترانسپورت وزارت	۴۵۹,۸۴۰,۰۵۷
۷.	ملکي هوايي چلند اداره	۴,۳۶۴,۸۸۵,۹۶۴
۸.	ښار جوړونې وزارت	۱,۱۰۶,۱۲۲,۵۹۶
۹.	د پایتخت زون پراختیایي اداره	۴,۶۲۷,۲۴۱
۱۰.	د اوبو لګونې او کانالیزاسیون شرکت	۶۰۶,۸۸۲,۲۳۸
۱۱.	آریانا افغان هوايي شرکت	۴,۹۲۹,۷۴۰,۱۱۸
	مجموع	۲۱,۴۶۱,۶۷۷,۹۶۹

۱۰. پایله

د سړک جوړونې په برخه کې د بنسټیزو سکتورونو او طبیعي سرچینو دویمه درجه سړکونه ګټې اخیستنې ته سپارلي دي. د سربندونو، کانالونو او د اوبو بېلابېلې ودانیو

پروژو څخه ګټه اخيستنې د دغه سکتور له فعاليتونو څخه دي. د نوري فايبر پراختيا فعاليت د دې سکتور يو له کړنو څخه دي. په دغه سکتور کې اداري برخې لپاره هم ودانۍ رغول شوي دي او همدا رنگه دې سکتور د ښارونو ستراتيژيک پلانونه ډيزاين کړي دي.

د کانونو او ترانسپوټ په برخه کې د فساد پر وړاندې د مبارزې په موخه ګامونه اخيستل شوي دي، دې سکتور په هغو برخو کې چې د پاليسي نيمګړتيا پکې لېدل کېده، ددې سکتور په واسطه مناسبو پاليسيو ته پراختيا ورکړل شوې ده. همدا رنگه ددې سکتور د کارکوونکو وړتيا په بيلا بيلو برخو کې لوړه شوې ده.

د پوهنې سکتور

د پوهنې په سکتور کې د پوهنې وزارت، د لوړو زده کړو وزارت، د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت، د افغانستان علومو اکاډمي او د سپورت او بدني روزنې لوی ریاست شامل دي. د پوهنې سکتور لاسته راوړنې په لاندې برخو کې دي:

- ✓ د لاسرسي ډیروالۍ
- ✓ د تعلیمي نصاب پراختیا او د زده کړو مرستندویه مواد
- ✓ د فرهنګي میراث بیا رغاونه
- ✓ خپرونه
- ✓ د قانون حاکمیت او د فساد پر وړاندې مبارزه
- ✓ د ظرفیت لوړوالی
- ✓ عواید

لاسته راوړنې

۱. لوړو زده کړو او کتابتونونو ته لاسرسی

- د لوړو زده کړو وزارت توانیدلی دی چې د لسانس او ماسټرۍ دورو ته د لاسرسي کچه لوړه کړي. په کابل، بلخ، ننگرهار او کندهار پوهنتونونو کې د ماسټرۍ (۴) پروګرامونه برابر شوي دي. په ورځنيو او شپنيو برخو کې (۶۳،۵۶۶) محصلین جذب شوي دي. د (۴۹۵) تنو په شمېر محصلین بهرنیو هېوادونو ته لیږل شوي دي؛
- د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت لخوا په لغمان، ننگرهار، خوست او زابل ولایتونو کې د عامه کتابتونونو د ودانیو جوړول د دې لامل شوي تر څو کتاب او د مطالعې فضا ته لاسرسی پیدا شي،
- د لوړو زده کړو وزارت توانیدلی دی تر څو په مرکز او ولایتونو کې (۲۵) ودانیزې پروژې ګټه اخیستنې ته و سپاري. یاد وزارت (۹) لیلیې، (۱۱) د پوهنځیو ودانۍ، یو ادیتوریم، یو جومات، (۲) اداري ودانۍ او یو د احاطې دیوال جوړ کړی دی چې له امله یې د زده کړې وضعیت ښه والی مومي.

۲. د تعلیمي نصاب پراختیا او د زده کړې مرستندویه مواد

- له لسم څخه تر دولسم (۱۰ تر ۱۲) ټولګي د درسي کتابونو د علمي څیړنو له لارې په څوارلسو (۱۴) ولایتونو کې له ښوونکو څخه نظرغوښتنه شوې چې په پایله کې یې د درسي کتابونو ستونزې په ګوته شوي دي.
- د ماشین، موټرو او برق په رشتو کې د لسم ټولګي له تعلیمي نصاب څخه د المان د مرستو (GIZ) موسسې لخوا بیا کتنه ترسره شوې، د کتاب لیکنې د اصولو پر بنسټ د ښوالی (۱۲) عنوانه کتابونه اصلاح شوي دي او د ښوالی (۱۲) عنوانه کتابونه تنظیم او کمپیوټري شوي دي.
- د عمومي تعلیماتو د درسي کتابونه او د ۴-۵-۶ ټولګیو د ښوونکي د لارښود سیمه ییزې ارزونې له لارې د کتابونو ستونزې په ګوته شوې دي. د لمړي دویم او دریم ټولګي او د ښوونکي د لارښود کتاب املايي او انشایي اصلاح ترسره شوې ده؛

- د ابتدایي تعلیماتو چوکاټ بشپړ شوی دی چې په پایله کې یې د ژبې د پراختیا په مضمون کې د ژبې د برخې مفردات او ریاضي مضمون لیکل شوی دی.
- د ادارې او حسابدارۍ د تعلیمي نصاب او د درسي کتابونو د ازموینې په موخه هیئت د دایکندې، بامیانو، پروان او میدان وردگو ولایتونو ته لیږل شوی، د (۱۴) ښوونځیو نظریات راټول او (۱۰) عنوانه کتابونه ارزول شوي دي.
- د زده کړې د پیاوړتیا لپاره (۳۵۷۶) قلمه مرستندویه درسي مواد تولید شوي دي، د (۲۸۰۰) معلوماتي او روزنیز چارټونه چاپ شوي دي.
- د فزیک او ریاضیاتو د مضمونونو (۲۶۰۰۰) DVD (۳۷) دارالمعلمینو ته ویشل شوي دي چې په پایله کې یې د ښوونکو د تربیې محصلینو ته د زده کړې ښه زمینه برابره شوې ده.
- لسو ولایتونو (غور، هلمند، هرات، فراه، غزني، کاپیسا، بدخشان، لوگر، بلخ او نیمروز) لپاره (۵۶۷) د لابراتوار میزونه، (۴۵۳۷) چارټونه، (۴۰۸) بستې، (۱۹۶۲) مودلونه برابر شوي دي چې له کبله یې په ساینسي مضامینو کې زده کوونکو ته د تجربو زمینه برابره شوې ده.
- د تعلیمي راډیو تلویزیون په اسټډیو کې د (۲۹۶) تجربو او د ساینس د مرکز په مرکزي لابراتوار کې د (۵۱) تجربو د ثبتولو له لارې په ښوونځیو کې د تجربو د عملي کولو زمینه ساده شوې ده.

۳. د فرهنګي میراث بیا رغونه

- د ملي نندارتون د تاریخي اثارو، مهترلام بابا، امیر علي شیر نوایي، احمد شاه بابا، د زوړ ښار جومات، ابوریحان البیروني، علی لالا، شاه سکندر ولي، د شریف خان مقبره، د بابا حاجي جومات، سید شاه آغا، شامیر صاحب فالیزوان او د غور منار جام، د چنداول د کردانو جومات، قلعه سراج، حضرت فرخشاہ ولي د حضرت واقف صاحب او سراج العمارت بیارغول د دې لامل شوی تر څو د هیواد له فرهنګي او تاریخي خزاني څخه ساتنه وشي.

- د لوگر ولایت د مس عینک په لرغونې سیمه کې د (۱۵) نقطو د کیندلو له امله (۱۲۲۳) قلمه تاریخي اثار او یوه له خټو جوړه مجسمه تر لاسه شوې ده.
- په مرکز او ولایتونو کې د اثارو د لست جوړولو د دې زمینه برابره کړې ده خو له اثارو څخه په ښه توګه ساتنه وشي او لیوالو وګړو ته په ملي موزیم او هر ولایت کې تاریخي اثار ور وپېژندل شي.
- په کابل، لوګر، بامیان او بلخ ولایتونو کې د سروې له لارې هغه لرغونې سیمې چې ثبت شوې نه وې، په ګوته او د اطلاعاتو او فرهنګ ریاستونو سره په همغږۍ ثبت شوي،
- د ولایتونو په تفکیک د تاریخي اثارو د لست په را ټولولو، د تاریخي اثارو په اړه مناسب معلوماتي سیستم تر لاسه شوی دی.

۴. څیړنه

- د (۹) علمي او څیړنیزو سیمینارونو دایرول د هېواد د علمي کچې د پیاوړتیا سبب شوي دي.
- د علومو په بیلابیلو برخو کې د (۲۵) نویو کتابونو او د علومو اکاډمۍ په مجلو کې له لسو څخه د ډیرو مقالو چاپول د دې لامل شوی تر څو د علمي لیکنو فرهنګ پیاوړی شي.

۵. د قانون حاکمیت او د فساد پر وړاندې مبارزه

- د پوهنې وزارت د مراجعینو د معلوماتو مرکز او د تلفوني اړیکو مرکز جوړ او له دې لارې یې شکایتونو ته د رسیدنې زمینه برابره کړې ده.
- د ښوونکو د روزنې له مرکزونو څخه د څارنې په موخه (۶۵) تنو اکاډمیکو غړو (۲۷) ولایتونو ته سفر وکړ چې په پایله کې یې د ښوونکو د (۱۴۲) روزنیزو مرکزونو، (۳۳) دارالمعلمینونو، (۸۵) د ملاتړ مرکزونو او (۲۴) الحاقیو څخه د قانون د پلي کولو په برخه کې، ډاډ ترلاسه کړ.

- د کابل په (۲۰۰) خصوصي ښوونځيو کې د ساينسي لابراتوارونو وضعیت و څيړل شو چې په پايله کې يې له لابراتوارونو څخه د ګڼه اخیستنې اندازه او شته ستونزې په ګوته شوې.
- په بيلابيل ډول ټولو ولايتونو کې له ټولو دولتي او خصوصي ښوونځيو څخه په کال کې څلور ځلي څارنه شوې چې په پايله کې يې د قانون له پلي کولو څخه ډاډ تر لاسه شوی دی.

۶. د پالېسي انکشاف

- د پوهنې وزارت پنځه کلن ستراتيژيک پلان د ملي او نړيوالو ښکيلو ډلو په مشارکت بشپړ شوی دی، چې په پايله کې يې د یاد وزارت د راتلونکو (۵) کلونو ستراتيژۍ او فعاليتونه واضح شوي دي.
- د پوهنې د قانون مسوده له کورنيو ښکيلو ډلو سره شريکه شوې ده چې په پايله کې يې د ستراتيژيک پلان او پوهنې قانون تر منځ همغږي رامنځته کړې ده.
- د ګرځندوی قانون په ځينو مادو او د خصوصي سياحتي شرکتونو په مقرر و کې تعديل او بيا کتنه د دې لامل کيږي تر څو په هيواد کې د ګرځندوی له فرهنگ څخه ملاتړ وشي.
- د تدريسي، روزنيز او اداري وضعیت د ښه والي په موخه په ښوونځيو کې د تاوتريخوالي د مخنيوي، د بې سوادۍ له منځه وړنې لپاره ملي بسيج، د تعليمي نصاب د بيا کتنې کمېټې، د (۳۰) ولايتونو په مرکزونو کې له لرې لارو څخه د زده کړې، د ښوونکي د روزنې د بنسټيزې اصلاح، د تدريسي سيستم او زده کړې چاپيريال د اصلاح طرحې، وروستۍ شوي دي.
- د قانونيت د ډيروالي او د اداري او ښوونيزو فعاليتونو د تنظيمولو لپاره د پوهنې وزارت لايحې او طرزالعملونه جوړ کړي دي. په يادو لايحو او طرزالعملونو کې، د کوچيانو د ماشومانو د زده کړې طرزالعمل، د ښوونکو د روزنې د څانګو لايحه، د ښوونکي - زده کوونکي د حرفوي زده کړو لايحه، د علمي او اکاډميکو کتابونو او ماخذونو د تاليف او ژباړې طرزالعمل، د شامليدو لايحه، آزمويڼې، د پلان جوړونې

د انستیتوت د عملي کار (پرکټیک) او طرزالعمل، د تخنیکي او مسلکي تعلیماتو د حق الزحمه ښوونکو لایحه، د دولتي او نادولتي سواد زده کړې کورسونو تطبیقي طرزالعمل، د ښوونکي د روزنې په مقرره کې تعدیل، ایزاد، او حذف، د احصایوي معلوماتو د را ټولولو، تصدیق، توحید، ساتنې او خپرولو د پالیسۍ په اړه تجدید نظر او د وړتیا پر بنسټ د آزموینو او ارزونو د لایحو تجدید نظر، شامل دي.

- د (۳۴) ورزشي کلپونو لپاره د ثبت او راجستر طرزالعمل طرحه شوی دی چې د یادې طرحې له تصویبولو سره به د ورزشي کلپونو په کاري چارو کې ښه والی رامنځته شي.

- د (۵۴) ورزشي فدراسیونونو لپاره د ثبت او راجستر طرزالعمل طرحه شوی دی چې د یادې طرحې له تصویب سره به د فدراسیونونو په چارو کې ښه والی رامنځته شي؛
- د ورزشي بیلابیلو برخو د څانگو د مربیانو او داورانو د ثبت او راجستر طرزالعمل له تصویب سره به په یادو څانگو کې چارې منظمې شي.

- د سپورت او بدني روزنې د عمومي ریاست د ځایونو د ثبت طرزالعمل له تصویب سره به د ځایونو د ثبت چارې قانونمندې شي.

- د ورزشکارانو د فعالیت د جواز د ثبت او راجستر طرزالعمل له تصویب سره به یادې چارې منظمې شي.

- د مخدره توکو پر وړاندې د مبارزې، لوړو زده کړو، کار، ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلولینو وزارتونو او د چاپیریال ساتنې ملي ادارې ترمنځ د هوکړه لیکونو له تصویب سره به د حکومت د ستونو په ټینګښت کې د ورزشکارانو او ځوانانو ګډون ډیر شي، او د ورزشي فعالیتونو له لارې به د افغانستان په اسلامي جمهوري دولت کې د سولې پراختیا ډاډمنه شي.

۷. د ظرفیت لوړول

- دکتورا پروګرامونو ته د (۵۶) تنو او ماسټرۍ پروګرامونو ته د (۱۶۱) تنو ښوونکو لیرلو په پایله کې به د دولتي تحصیلي موسسو د علمي کدرونو وړتیا لوړه شي.

- د لوړو زده کړو وزارت (۹۰۰) تنو استادانو او کارکوونکو د زده کړو په لنډمهاله پروگرامونو کې ګډون کړی چې په پایله کې يې کاري پروسې ښه والی موندلی.
- په پرلپسې توګه د بدنې روزنې او سپورټ ادارې له لوري د ملکي خدمتونو انستېټوټ ته د کارکوونکو ورپېژندلو سره د انگلیسي ژبې زده کړې ، کمپیوټر ، ادارې او منجمنټ په برخه کې د دې ادارې د (۳۰) تنو کارکوونکو ظرفیت لوړ شوی دی.
- د بدنې روزنې او سپورټ ادارې له لوري د ځانګړې ارزونې وروسته ۸۲ تنه په شرایطو برابر محصلین د نورو فني او مسلکي زده کړو په موخه د ترکیبې هیواد ته استول شوي دي.
- د زده کړې د لنډ مهاله، منځ مهاله او اوږد مهاله کورسونو او همدا راز د بیلابیلو سیمنارونو په ترڅ کې د موی تاي ، هند بال، تکواندو، بدمنتون، ولیال، باسکټبال، جودو او وشو د سپورتي څانګو (۵۵) روزونکو ظرفیت لوړ شوی دی.
- د ۲۹ ولایتونو د دارالمعلمینو نږدې (۸۱) استادانو په کابل او هرات کې د یو پنځه ورځني ورکشاپ په ترڅ کې د سولې ښوونې مضمون په اړه پوهاوی تر لاسه کړی دی.
- د جاپان هیواد په مرسته د شهید استاد رباني پوهنتون له استادانو سره ۳۴ ولایتونو د دارالمعلمینو (۷۱) استادانو په څلور ورځنۍ ګډه ناسته کې د استثنایي زده کړې د درسي موادو په اړه خبرې کړي او په دې سره د استثنایي زده کړې درسي مواد زیات شوي دي.
- د دري بیلا بیلو ورکشاپونو په ترڅ کې د ښوونکو د روزنې ریاست ۶۷ تنه علمي غړو او د پراختیا یې برخې کارکوونکو (۴۴) تنه د ولایتي نظارت کوونکو علمي او مسلکي غړو د پوهنې وزارت له لسو بیلابیلو تحقیقي ټولنو نه د څیړنې د اساساتو په برخه کې زده کړه کړې ده.

- د ظرفیتونو د لوړولو په موخه د ترکیبې هیواد په مرسته د کابل ولایت د ښوونځیو او د ښوونکو د روزنې عمومي ریاست د ریاضي او ساینس (۳۳۸) ښوونکو لس ورځنی ورکشاپ جوړ شوی دی.
- د باور ورکړې د ګروپ نږدې (۱۴) علمي او مسلکي غړو په مالديف هیواد کې (۹) ورځنی زده کړې وکړې همدا راز د دې ریاست (۳۰) تنو نورو علمي او مسلکي غړو د معادل مدیریت د زدکړو په ورکشاپ کې ګډون وکړ.
- په دارالمعلمین کې د باور د ورکړې په اړه د یو ورځني ورکشاپ په ترڅ کې د ولایتي نظارت کوونکو علمي او مسلکي غړو او د ښوونکو د روزنې ریاست ادارې (۲۳۴) کارکوونکو زده کړې ترلاسه کړې.
- د تخنیکي او مسلکي زده کړو د مرکز (۵۰) تنو استادانو ته د میتودولو ژۍ په برخه کې دوه ۱۳ ورځني ورکشاپونه او د دې معینیت (۷۶) استادانو ته څلور لنډ مهاله ورکشاپونه هغه څه و چې په پایله کې یې د میتودولوژي په برخه کې د یادو استادانو ظرفیت لوړ شو.
- د متودولوژي په برخه کې د مرکز د (۵۰) تنو استادانو لپاره د دوه (۱۳) ورځنیو ورکشاپونو او (۷۶) تنو تخنیکي او مسلکي استادانو ته (۴) لنډ مهالي ورکشاپونو د دایرولو له لارې د دوی مسلکي پوهه نوره هم لوړه شوې ده.
- د نړیوال بانک د مالي وزارت د داخلي پلټنې څانګې په مرسته د ښوونکو د روزنې د ریاست کارکوونکو او مسلکي غړو په ګډون ۸۰ تنو د پلټونکو د ظرفیت د لوړولو په برخه کې د یو کورس په ترڅ کې زده کړې ترلاسه کړې دي؛
- د یو ورکشاپ په ترڅ کې (۳۵۰) تنه استادانو ته د ارزونې په برخه کې زده کړه ورکړل شوې ده.

۸ د پوهنې د سکتور عواید

- په ۱۳۹۵ کال کې د پوهنې د سکتور عواید: (۱۸۸،۱۱۹،۷۳۶) یوسلو اته اتیا میلونه یوسلو نولس زره اووه سوه شپږ دیرش افغانۍ دي.

ګڼه	د وزارت/ ادارې نوم	عوايد په افغانۍ
۱.	د پوهنې وزارت	۵۲,۱۴۸,۳۸۴
۲.	د لوړو زده کړو وزارت	۷۰,۲۲۳,۸۱۸
۳.	د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت	۶۲,۹۱۹,۱۶۱
۴.	د افغانستان د علومو اکاډمي	۳۴۳,۲۳۷
۵.	د بدني روزنې عمومي رياست	۲,۴۸۵,۱۳۶
	د عوايدو مجموعه	۱۸۷,۷۷۶,۹۹۴

۹. پايله

د پوهنې په برخه کې د ليسانس اوماستري دورې ته د محصلانو لاسرسی ډېر شوی، په لوړو زده کړو کې ساختماني پروژې ګټې اخيستنې ته سپارل شوي، د عامه کتابتونونو ودانۍ هم ګټې اخيستنې ته سپارل شوي دي.

د عمومي تخنيکي او مسلکي زده کړو تعليمي نصاب بيا کتل شوی، او اړين درسي مواد توليد شوي دي، د کابل په ښار او ولايتونو کې تاريخي آبدات بيا رغول شوي دي او د تاريخي اثارو د معلوماتو په موخه د سرچينو په برخه کې پراختيا رامنځ ته شوې ده. د پوهنې په سکتور کې ، له فساد سره د مبارزې په موخه کوټلې ګامونه پورته شوي، همدا راز د دې سکتور کارکوونکو په بيلابيلو برخو کې خپل ظرفيت لوړ کړی دی.

د روغتيا سکتور

د روغتيا سکتور دنده لري چې روغتيايي څارنه تامين کړي او د روغتيا کچه لوړه کړي. روغتيايي سکتور دنده لري ترڅو د روغتيايي اسانيتاوو مساوي وېش برنامې رامنځته کړي، ددې سکتور له دندو څخه يوه د خوراکي او څښاک توکو لپاره د معيارونو ټاکل او له هغوی څخه څارنه ده.

د روغتيا سکتور د روغتيا وزارت پورې اړه لري چې په ۱۳۹۶ مالي کال کې لاندې لاسته راوړني لري. د روغتيا وزارت لاسته راوړني عبارت دي له:

- ✓ روغتيايي خدمتونو ته د لاس رسي زياتوالی
- ✓ د روغتيايي خدمتونو پراختيا
- ✓ د روغتيايي مرکزونو د خدمتونو د کيفيت لوړوالی
- ✓ د عوايدو راټولول

لاسته راوړنې

۱. د روغتونونو او روغتیايي مرکزونو جوړول

د بلخاب ولسوالۍ روغتون د جوړولو او سرپل سل بستریزه روغتون، د څلویښتو روغتیايي اساسي مرکزونو د (۵۰) سلنه کار پرمختګ، د (۳۲) لویو روغتیايي مرکزونو، د څلور جامع روغتیايي بسترلرونکو مرکزونو، (۳۰) بسترلرونکو دوه روغتونونو، (۲۰) بستر لرونکو یو روغتون، د قابلګي یو مکتب، د پکتیا ولایت د زرمټ ولسوالۍ پنځوس بستریز روغتون جوړولو په لوګر ولایت کې د کوچیانو لپاره د روغتیا اساسي مرکز (۲۰ سلنه) جوړولو او د بتخاک د (۳۰) بستریز کلینیک په جوړېدو سره روغتیايي خدمتونو ته د لاسرسي زمینه لوړه شوې ده.

۲. د روغتیايي خدمتونو پراختیا

- د هیواد په کچه د همودیا لیز ته لاسرسي له امله ګردو ناروغانو ته د درملنې زمینه رامنځته شوې ده.
- د کابل ښار او نږدې ولسوالیو اړمنو ته له روغتون څخه د مخه د روغتیا بیړني خدمتونو ته د لاسرسي له امله روغتون څخه د مخه خدمتونو ته د لاسرسي زمینه رامنځته شوې ده.
- کوچیانو ته د روغتیايي خدمتونو په وړاندې کولو سره د کوچیانو ترمنځ روغتیايي شاخصونو د وضعیت وړتیا لوړه شوې ده.
- د هیواد په کچه د معلولیت په برخه کې د خدماتو وړاندې کول د معلولانو د بیا توانايي سبب شوی دی.
- د سترګو مراقبت د ګرځنده کمپونو د جوړولو له امله د سترګو د مراقبت په برخه کې روغتیايي خدمتونه لوړ شوي دي.
- د توبرکلوز ګواښونو پر وړاندې د ابتکاري ګامونو زیاتولو له امله د توبرکلوز له ډېرېدو څخه مخنیوی شوی دی.
- په ولایتونو کې د (HIV) پروګرامونو پیاوړي کولو له امله په (HIV) له ککړتیا څخه د مخنیوي سبب شوی دی.
- د پروان، کاپیسا او پنجشېر په ولایتونو کې د "طبي بنسټیزو مرستو ټولګي" د پلي کولو له لارې د لومړنیو روغتیايي خدمتونو وړاندې کولو له لارې اساسي روغتیايي خدمتونو ته د لاس رسي زمینه لوړه شوې ده.

- د سرطاني ناروغيو د پېژندنې او تداوی مرکزونو د پرانیستلو له امله د سرطان ناروغۍ د تشخیص او لومړنیو درملنو زمینه رامنځته شوې ده.

۳. د روغتیايي مرکزونو د کیفیت لوړول

- د خیرخاني (۱۰۲) بستریز روغتون، جمهوریت روغتون، ابن سینا عاجل روغتون او د وزیر محمد اکبرخان روغتون عاجلو څانگو ته د طبي تجهیزاتو او معلوماتي تکنالوژۍ وسایلو اخیستلو او برابرولو له امله د یادو روغتونونو د روغتیايي خدمتونو د کیفیت کچه لوړه شوې ده.
- د هېواد په کچه د عاجل مراقبت (ICU) څانگو د پرانیستلو له امله ښاريانو ته د بیرنيو خدمتونو ته د لاس رسي زمینه رامنځته شوې ده.
- د نویو پیداشویو ماشومانو د روغتیا ښه والي او نوموړو ماشومانو د پاملرنې په برخه کې د تخصصي او معیاري وارډونو تجهیز او جوړولو له کبله د نویو پیدا شویو ماشومانو روغتیايي مراقبت کې لوړوالی راغلی دی.
- د ساره ځنځیر سیستم د ظرفیت د لوړوالي، له کبله کتلوي معافیت خدمتونو ته لاسرسي زیات شوی دی.
- د حوزوي لابراتوارونو د تجهیز او فعالولو له لارې د عامې روغتیا وزارت په روغتیايي مرکزونو او روغتونونو کې د خدمتونو کیفیت لوړ شوی دی.
- د هېواد د عدلي طب د پیاوړتیا له لارې په جرمي پېښو کې د عدالت د پلي کېدو کچه لوړه شوې ده.
- په ولایتونو کې د وروردو کسانو د تداوی د مرکزونو په جوړېدو سره ټولنې ته د نوموړو کسانو د بیا ادغام (یوځای کېدو) زمینه برابره شوې ده.

۴. جمع آوری عواید

د عامې روغتیا وزارت توانېدلی چې په ۱۳۹۵ مالي کال کې (۵۹۳۴۶۹۴۴) نهه پنځوس میلیونه او درې سوه شپږ څلوېښت زره او نهه سوه څلور څلوېښت افغانۍ عواید په لاس راوړي.

۵. پایله

روغتیايي خدمتونو ته د لاسرسي په موخه، نوموړي سکتور روغتیايي مرکزونه او روغتونونه جوړ کړي دي. د همودیا لیز، بیرني خدمتونو، د معلولینو بیا توانايي، روغتون څخه تر مخه د روغتیايي خدمتونه او د سترگو مراقبت په برخه کې د روغتیايي خدمتونو په وړاندې کولو کې د پام وړ پرمختګ راغلی دی او همدارنګه د روغتونونو او روغتیايي مرکزونو تجهیزات لوړ شوي دي.

د کرنې او کلیو پراختیا سکتور

د کرنې او کلیو پراختیا سکتور کې د کرنې، اوبو لگولو او مالدارۍ، د کلیو د پراختیا او بیارغاونې، له نښه یي توکو سره د مبارزې وزارتونه او د افغانستان د ځمکو اداره شاملې دي.

د کرنې او کلیو پراختیا سکتور په لاندې برخو کې لاسته راوړنې لري:

✓ زیربنايي تاسیسات

✓ کرڼه

✓ اوبه لگول

✓ مالداري

✓ د کلیوالو کورنیو د کاري فرصتونو څخه ملاتړ

✓ د څښاک د پاکو اوبو تامین

✓ د چاپیریال ساتنه؛

✓ د پالیسیو او پلان جوړولو پراختیا

✓ د ظرفیت لوړول

✓ عواید

لاسته راوړنې

۱. زیربنايي تاسیسات

- په بدخشان، تخار، کندز، سمنگان، فاریاب، غزني او کاپیسا ولایتونو کې د (۲۴۷۰) متر مکعب ډنډونو جوړول چې په پایله کې یې تر ځمکې لاندې د اوبو زیرمه پیاوړې کړې او د ځمکې له شاړېدو څخه مخنیوی شوی دی.
- په کابل، پروان، هلمند، ننگرهار، هرات، کاپیسا او بلخ ولایتونو کې د زراعتي محصولاتو د پروسس او بسته بندۍ اته مرکزونو جوړول، تجهیزات او ګټې اخیستنې ته سپارل چې په دې سره کرنیز محصولات زیات شوي دي.
- په لوګر، میدان وردګ، پروان، پنجشیر، کاپیسا، دایکندي، کنړ، پکتیکا، لغمان، غور، سرپل، سمنگان، بغلان، تخار، نیمروز، کابل، پکتیا، بدخشان، جوزجان، غزني، کندز او هلمند ولایتونو کې د (۲۱) بابه حیواني کلینیکونو د رغولو او تجهیزاتو له لارې د څارویو د مړینې کچه ټیټه شوې ده.
- د بامیان، پروان او کنړ په ولایتونو کې د پیاز او کچالو د (۶۶۴) زیرمتونونو د رغولو په پایله کې د بزګرو د عوایدو کچه لوړه شوې ده.
- د بلخ، بغلان، فاریاب، هرات، کابل، جوزجان، کندز، لوګر، پکتیا، پروان او سرپل په ولایتونو کې د شنو ممیزو د تولید لپاره (۶۷۹) بابه خونې جوړې شوي چې په دې وسیله د ممیزو تولید زیات شوی او بزګران هڅول شوي دي.
- د هېواد په کچه اته پايې پلونه رغول شوي چې د خلکو لاسرسی نورو ځایونو په ځانګړې توګه د لومړنیو خدمتونو مرکزونو ته زیات شوی دی.
- د هېواد په کچه د (۴۰) کانالونو د رغولو په پایله کې هېوادوالو ته (۸۳۱۲۰۳) کاري ورځې برابرې شوي دي.
- د (۱۳) پلچکونو د رغولو په وسیله خلکو ته په تګ را تګ کې اسانتیاوې برابرې شوي دي.

- د هېواد په کچه د (۴۵) سربندونو د رغولو له امله په کليوالو ټولنو کې د اقتصادي ودې او پراختيا زمینه برابره شوې ده؛
- د هېواد د کلیو د (۳۹۹۰) کیلومتره سرکونو د ساتنې او څارنې له امله د خلکو په تلو راتلو کې اسانتياوې را منځته شوي او لومړنۍ بنسټيزې اړتياوې يې پوره شوي دي.
- د (۱۵۷۳۳) متره استنادي ديوالونو د رغولو په وسيله د سیلاوونو، موسمي بارانونو او نورو طبيعي افتونو د رامنځته کېدو له امله د کورونو د ويجاړېدو مخنیوی شوی دی.

۲. د کرنې پرمختيا

- د کاپيسا، سرپل، هرات، بلخ، تخار، بدخشان، پنجشیر، ننگرهار، سمنگان او کابل په ولایتونو کې (۱۹۰۰) تنه میرمنو د (۲۰۴۵۱۰۵۰) افغانیو په ارزښت د سبو او میوو د وچولو (۷۵۸) پایي ماشینونه او د غذايي موادو د پروسس (۴۸) قلمه وسایل ویشل شوي چې د میرمنو لپاره د کار پیدا کېدو او د اقتصادي کچې د لوړېدو لامل شوي دي.
- د مچيو د ساتنې په برخه کې په عملي او نظري توګه د کرنې د پوهنځي، د کرنې د انستیتوت او د وترنری د پوهنځي د (۲۰۰) تنه محصلین روزل شوي دي او همداراز (۳۰۰) تنه د مچۍ ساتنې مامورین او مچۍ ساتونکي د ګردې د شیندلو، د ملکې د روزلو د حاصل اخیستلو او ژمني مدیریت په برخو کې د کورسونو او ورکشاپونو د دایرولو له لارې روزنه لیدلې ده چې د زده کوونکو، مسلکي کارکوونکو او مچۍ لرونکو د مسلکي پوهې او وړتیا د زیاتیدو لامل شوی دی.
- د پروان، کابل او لوګر په ولایتونو کې د نویو کرنیزو تګلارو په پلي کولو سره د (۲۴۰۰۰) بزګرانو وړتیا لوړه شوې ده.
- د هرات، بلخ، کندز، بغلان، کابل، هلمند، بامیان او کندهار په ولایتونو کې د غنمو د کرنې د تخم د تصدی په فارمونو کې د غنمود حاصلاتو د لوړولو په موخه (۴۲۰) متریکه ټنه د غنمو بنیادي تخم او د هرات، بلخ، کندز، بغلان، کابل او هلمند د ولایتونو د کرنیزو تحقیقاتي انستیتونو په فارمونو کې (۳۳،۹۱) متریک ټنه د غنمو د کرنې مورنۍ تخم تولید شوی دی.

- د خاورې د ساتنې، د نباتي پوښښ د پیاوړتیا، د شنه او سالم چاپیریال د را منځته کولو او د خلکو د معیشت د امنیت د تامینولو په موخه (۱۳۰) د ګز قلمې، (۱۲۸۳۲۲) ډول ډول بوتې او نیالګې د قرغې د بند په سیمه کې برابر او ایښودل شوي دي او همدا راز (۴۳۳۰۰) پسرلني نیالګې شپږ ځله او (۸۱۲۴۵) نیالګې یو ځل خړوب شوي دي چې له دې لارې څخه (۳۰۰۰۰) تنو ته د بوختیا زمینه برابره شوې ده.
- د بزګرانو د سروې له لارې د میوه لرونکو باغونو د (۴۰۰۰) هکتاره ځمکې رغول، د میوه لرونکو نیالګیو پیرودل او برابرول او د هېواد په (۳۴) ولایتونو کې د باغونو رغول چې د ژوند په چاپیریال، په شنې سیمې او د چاپیریال په ښایست کې مثبت بدلون را منځته کړی دی.
- د هیواد د (۳۴) ولایتونو په (۱۰۲) ولسوالیو کې د بزګرو د (FFS) د کرنې د (۲۰۴) ښوونځیو را منځته کول چې د دې ښوونځیو د رامنځته کولو په پایله کې د (۴۰۸۰) تنه بزګرانو او ښوالو د (IPM) د تګلارو د تطبیق په برخه کې د نباتي ناروغیو او افاتو په مخنیوي کې وړتیا لوړه شوې ده.
- د کابل، پروان، ننگرهار، پنجشیر، بغلان، بامیان، غزني، کنړ، بدخشان، تخار، کندز، سمنګان، بلخ، غور، دایکندي، بادغیس، هرات، کندهار او هلمند په ولایتونو کې د (۷۰۶) بابه لویو او کوچنیو شنو خونو رغول او ګټې اخیستنې سپارل چې په پایله کې (۸۰۱) تنو ته دوامداره بوختیا را منځته شوې او د کورنیو د اقتصادي کچې په لوړولو کې مثبت اغیز لري.
- په (۳۴) ولایتونو کې د نباتي ناروغیو او افاتون (ملخ، ښې لرونکي میریان، قانغوزک، د خټکیو مچان، او جګلداغ) پر ضد مجادله چې په پایله کې یې د کرنیزو تولیداتو کچه لوړه شوې ده.

۳. د اوبو لگولو د سيستم پراختيا

- د خلکو د اقتصادي کچې د لوړولو او د کرنيزو توليداتو د زیاتولو په موخه د (۲۲۵۰) هکتاره ځمکې تر پوښښ نیولو لپاره د اوبو څلور زیرمې د (۱۱۰۶۰۰) متره مکعب اوبو په وړتیا او د (۲۱۵۰) هکتاره ځمکې تر پوښښ نیولو لپاره د اوبو درې کانالونه د (۱۶) کیلومتره په اوږدوالي د بدخشان ولایت د خاش په ولسوالۍ کې رغول شوي دي.
- د هېواد په کچه د اوبو لگولو د (۴۲۷) کیلومتره کانال د رغولو له امله (۱۱۹۰) کورنیو ته د کرنې د اوبو لگولو او د هغو څارویو ته د څښلو د اوبه زمینه برابره شوې ده.
- د اوبو د (۴) کوچنیو بندونو د رغولو په وسیله د هېواد په کچه د کرنیزو ځمکو ته د خړوبیدو زمینه برابره شوې ده.
- د خلکو د اقتصاد د کچې د لوړولو او د کرنې لپاره د ځمکې تر پوښښ لاندې راوستلو په موخه د ننگرهار ولایت د توغچي تنګي په سیمه کې د (۸) کیلومتره په اوږدوالي یو فرعي کانال اود (۱۵) کیلومتره په اوږدوالي یو اصلي کانال رغول شوی دی چې په دې وسیله (۱۰۶۰۰) هکتاره ځمکه د اوبو لگولو تر پوښښ لاندې راغلې ده او همدا راز د بدخشان ولایت د کشم په ولسوالۍ کې د (۳۶) کیلومترو په اوږدوالي د اوبو (۴) کانالونه رغول شوي دي چې (۳۸۰۰) هکتاره ځمکه د اوبو لگولو تر پوښښ لاندې نیول شوې ده.
- د بامیانو، بدخشان، بلخ، بغلان، پکتیا، تخار، سرپل، خوست، غور، غزني، فاریاب، فراه، کابل، کاپیسا، کنړ، لغمان، لوګر، میدان وردک، ننگرهار، نورستان، هرات او پنجشیر په ولایتونو کې د اوبو لگولو (۱۰۷) شبکې رغول شوي یا بیا رغول شوي او ګټې اخیستنې ته سپارل شوي دي چې په پایله کې د اوبو د ضایع کېدو مخنیوی شوی او بزګرو کافي اوبو ته لاسرسی پیدا کړی او کرنیز تولیدات او حاصلات زیات شوي دي.

- د بدخشان، بغلان، بلخ، بامیان، دایکندی، فاریاب، غزنی، جوزجان، کابل، کاپیسا، کنر، کندز، لغمان، لوگر، پکتیا، پروان، سمنگان، ننگرهار، سرپل او تخار په ولایتونو کې د بڼو د خړوبولو لپاره (۶۳۱) د اوبو زیرمې رغول شوي چې هره یوه یې (۵۰۰) متره مکعبه وړتیا لري چې په پایله کې بزگران هڅول شوي او د کرنیزو تولیداتو د ودې سبب شوی دی.

۴. د مالدارۍ پرمختیا

- د واکسین جوړولو د لابراتوار د (۴) ډوله ریجنټونو پیرودل چې په وسیله یې (۳۵۰۰۰۰۰) دوز د څارویو واکسینونه تولید شوي دي.
- د سلما او قرغې بند د کبانو د روزنې د فارمونو لپاره د کبانو د (۷۰۰۰۰۰) بچیانو پیرودل.
- د (۱۵۳۰۰) چرګانو، (۷۶۵) دانې د اوبو لوبښي (۷۶۵) دانې د چرګانو د خوراک لپاره لوبښي، د چرګانو (۳۸۲۵۰) کیلوګرامه دانه ویشل شوې او (۷۶۵) د چرګانو د ساتنې ځایونه د (۲۰۴۱۷۲۱۸) افغانیو په ارزښت (۷۶۵) میرمنو ته د سرپل، سمنگان، بلخ، پنجشیر او تخار په ولایتونو کې برابرې شوي چې د میرمنو لپاره د اقتصادي کچې د لوړېدو او د بوختیا د زیاتیدو لامل شوي دي.
- د کابل، سرپل، سمنگان، بلخ او تخار په ولایتونو کې (۱۵۰) میرمنو ته د (۳۸۲۵۰۰۰) افغانیو په ارزښت د شیدو (۳۰۰) بزې ویشل شوي دي چې د میرمنو لپاره د پوهاوي د غذايي خوندیتوب د ښه کولو، د اقتصادي خوندیتوب او بوختیا د زیاتول سبب شوي.
- په هېواد کې د مچيو د ساتنې د دوامدارې پرمختیا د تامینولو په موخه د لومړي ځل لپاره د مچيو ساتنې اتحادیه را منځته شوې ده.
- د کابل، پروان او لوگر په ولایتونو کې د (۱۵۹۵۹) تنو میرمنو ته د پوهاوي د کچې د لوړولو په موخه د چورګورو د تولید او د چرګانو د روغتیا ساتنې په اړه زده کړه

ورکړل شوې ده. او همداراز استفاده کوونکو ته د چرګانو (۹۹۹۹۰) چورګوري ویشل شوي دي.

- د پروان، هرات، بلخ، کندهار، کابل، خوست، تخار، ننگرهار او هلمند ولایتونو کې د هګیو د نسلي او د غوښې د چرګانو د (۸۱۴) فارمونو را منځته کول، سمبالول او ګټې اخیستنې ته سپارل او د کابل، لوګر او پروان په ولایتونو کې د (۶۶۶۶) کورنیو فارمونو رامنځته کول چې د هېواد په اقتصاد کې مثبتې پایلې لري.

۵. په کلیو کې د کورنیو له مشغولتیا څخه ملاتړ

- د هېواد په کچه د کلیو (۵۷۱۸) پرمختیايي شوراګانو ته د پیسو د لیردولو په وسیله د محلي حکومتولۍ په برخه کې د هغوی د رول د پیاوړتیا په موخه د پرمختیايي شوراګانو تقویه او بنسټیز کول او لومړنیو خدمتونو ته د (۶۲۵۳۲۴۷) تنو لاسرسی تامین شوی دی.

- د پرمختیايي پروژو د ساتنې او څارنې له لارې (۷۸۵۰۰۰۰) کاري ورځې را منځته شوي دي او د کلیو (۷۶۷۶) پرمختیايي شوراګانې تر پوښښ لاندې راغلي دي چې د کار موندنې د پیاوړۍ کیدو زمینه د هېواد په کلیو او بانډو کې برابره شوې ده.

- د کلیو د سپما او د پور د اتحادیو د سپما د ګروپونو له پرمختیا سره خلکو ته په مستقیمه او غیر مستقیمه توګه د بوختیا زمینې برابرې شوي دي.

- د کار، بازار موندنې، بیو، لګښت، د محصول د پرمختیا، د پېر او پلور، کتابدارۍ او د سوداګریز پلان په جریان کې د زده کړو د ورکولو په برخه کې د تولیدي ګروپونو د پیاوړتیا له امله خلکو ته د بوختیا زمینې برابرې شوي دي.

- له مارکیټ سره د تولیدي ګروپونو د وصلولو، ولایتي بازارونو ته د کیلیوالو متشبثینو او تولیدي ګروپونو د اړیکو د تامینولو او عمده پلورونکو ته د محصولاتو د پلورلو او د مارکیټ له مخې د تولیداتو د کیفیت د ښه کولو له لارې، خلکو ته کاري فرصتونه را منځته شوي دي.

- د تخنیکي زده کړو له لارې د تولیدي اتحادیو له پیاوړي کولو سره د چرګانو د ساتلو، د لاسي صنایعو، غذایی صنایعو او مالدارۍ په سکتورونو کې او د تخنیکي

لارښوونو روزنیزو سفرونو او له بازار سره د وصولولو له لارې په مستقیمه او غیر مستقیمه توګه (۴۶۴۳۳) تنو ښځینه او نارینه کلیوالو ته د بوختیا کاري زمینې برابرې شوي دي.

- د بلخ، تخار، بدخشان، کندز، کابل، بغلان او هرات په ولایتونو کې مالدارانو او بزګرانو ته د کرنیزو او شرعي پوړونو د وېش له لارې د هغوی په محصولاتو کې (۲۰ سلنه زیاتوالی را منځته شوی.
- د حسابداری، کتابدارۍ اسلامي پوړونو او څارنې په برخو کې د کار په جریان کې د تخنیکي زده کړو د وړاندې کولو له لارې او د سپما، پور ورکولو، د کار د پیلولو او د کوچنیو سوداګریو په چارو کې د ګروپونو د لارښوونې په وسیله (۴۱۴۸) د سپما ګروپونه پیاوړي شوي دي.
- د مسلکي او تخنیکي روزنیزو دورو د دایرولو له لارې، د منځنیو او کوچنیو تشبثاتو د ملاتړ په وسیله له یادو برنامو څخه (۱۰۹۷) تنه متشبثین برخمن شوي دي.

۶. د څښلو د روغتیايي اوبو تامینول

- د هیواد په کچه د اوبو رسولو د (۵۶۸۰) متره شبکې د رغولو او ترمیمولو په پایله کې (۱۶۵۹۰) کورنیو د څښلو روغتیايي اوبو ته لاسرسی پیدا کړی دی.
- د څښلو د اوبو د (۱۳۸) څاګانو له کیندلو په وسیله (۲۷۱۲۵) کورنیو ته د څښلو د روغتیايي اوبو زمینه برابره شوې ده.
- د نیمروز ولایت د زرنج ښار د اوبو رسولو د (۱۳۵) کیلومتره شبکې د رغولو له لارې (۱۷۱۴۲) کورنیو ته د څښلو د روغتیايي اوبو زمینه برابره شوې ده.
- د بادغیس ولایت د قادس د ښار د اوبو رسولو د شبکې د رغولو له لارې (۸۵۷۱) کورنیو د څښلو روغتیايي اوبو ته لاسرسی موندلی دی.

۷. د ژوند چاپيريال ساتنه

- په مرکز او د بدخشان، تخار، کندز، بغلان، سمنگان، بلخ، فارياب، سرپل، بادغيس، غور، کاپيسا، پکتيا، پکتیکا، ننگرهار، کنړ، باميان، دايکندي، غزني او نورستان په ولايتونو کې د (۳۲۹۰) هکتاره شنو څړ ځايونو، طبيعي ځنگلونو، مصنوعي ځنگلونو ساتنه او رغول د ژوند د چاپيريال ساتنې د زرغونتيا او تازه والي لامل شوي دي.
- په (۳۴) ولايتونو کې د دوه ميلونه بې ميوې نيا لگيو توليدول او د پروان، ميدان وردگو، لوگر، غور، بغلان او دايکندي په ولايتونو کې په (۱۸۰) هکتاره ځمکه کې د چنار ځنگل باغ ايښودل چې د شنې فضا د پراختيا او د هوا د ککړتيا د مخنيوي لامل شوي دي.

۸. د پاليسيو پراختيا او پلان جوړونه

- د استوگنې د ښاري غير رسمي سيمو د ثبتولو د مقرري او طرزالعمل تسويد چې د غير رسمي سيمو د ثبتولو لامل کيږي.
- د ټولگټو پروژو تر استملاک لاندې ملکيتونو د تثبيتولو د طرزالعمل له تصويب سره د استملاک موضوع قانوني کيږي.
- د ځمکوالۍ چارو په قانون کې د تعديل او ايزاد په راوستلو سره د دې قانون نيمگړتياوې پوره شوي دي.

۹. د علمي او مسلکي ظرفيت لوړول

- د هندوستان او جاپان هيوادونو ته د ماسټرۍ لوړو زده کړو لپاره د (۴۳) کارکونکو، دهند هيواد ته د ليسانس دورې د زده کړو لپاره د (۳) تنو په ليرلو، له هيواد څخه بهر لنډ مهاله برسونو ته د (۲۰۴) تنو کارکونکو او همدا راز په هيواد کې د ننه د (۷) تنو ښځينه کارکوونکو زده کړې د کارکوونکو د ظرفيت د لوړتيا زمينه برابره کړې ده.
- په کابل او د هيواد په پنځو زونونو کې (۴۰۰) د نشه يي توکو سروې کوونکو، (۲۸) تنو کارکونکو ته د انگليسي ژبې او کمپيوټر او (۶۱۵) تنو بزگرانو ته د کرنې د فعاليتونو دنويو ميتودونو په اړه، وروردو کسانو ته د خدمتونو د وړاندې کولو لپاره د

روغتیایي کارکوونکو د تخصصي او مسلکي زده کړو په موخه د (۸) درې ورځنیو زده کړو پروګرامونو له لارې ظرفیتونه لوړ شوي دي.

۱۰. د کرنې او کلیو پراختیا سکتور عواید

په ۱۳۹۵ مالي کال کې د کرنې او کلیو د پراختیا سکتور عواید (۲۳۴،۸۵۷،۵۶۲) دو سوه څلور دیرش میلیونه اته سوه اووه پنځوس زره او پنځه سوه دوه شپيته افغانۍ دی.

کچه	د وزارت/ ادارې نوم	عواید په افغانۍ
۱.	د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ وزارت	۵۳،۸۶۰،۷۳۱
۲.	د کلیو د پراختیا او بیا رغاونې وزارت	۲۶،۵۹۷،۶۳۲
۳.	د نشه یي توکو پر وړاندې د مبارزې وزارت	۳،۷۰۹،۲۹۶
۴.	د افغانستان د اراضی اداره	۹۰۳،۱۵۰،۶۸۹
مجموع		۲۳۴،۸۵۷،۵۶۲

۱۱. پایله

دغه سکتور د کرنې او مالدارۍ په برخه کې د بزګرانو او مالدارانو لپاره د زده کړو پروګرامونه برابر کړي دي. همداراز یې د کرنې او تخمونو او د نیالګیو د وېش له لارې د کروند ګرو ملاتړ کړی دی. د دې سکتور لخوا د اوبو لګولو د سیستم د پراختیا په موخه، د اوبو زیرمې، واپه بندونه د اوبو کانالونه جوړ شوي دي. همداراز دې سکتور د شاتو د مچيو او څارویو د ارزانه وېش له لارې د مالدارۍ له پراختیا څخه ملاتړ کړی دی.

د اقتصادي ودې سکتور او د خصوصي سکتور انکشاف

د ماليې، سوداګري او صنايعو او اقتصاد وزارتونه، د افغانستان بانک، چاپيريال ساتنې ملي اداره، ملي نورم او سټنډرډ اداره، جيوديزي او کارتو ګرافي عمومي اداره او د اتمي انرژي عالي کميسيون د اقتصادي سکتور پراختيا او خصوصي سکتور انکشاف کې شامل دي،

د اقتصادي سکتور پراختيا او خصوصي سکتور انکشاف په لاندې برخو کې لاسته راوړنې لري.

☑ د کارموندنې په برخه کې د پاليسي انکشاف

☑ دولتي ګمارنې او جلب او جذب

☑ د کورنيو توليداتو څخه ملاتړ

☑ د کارموندنې په برخه کې د خصوصي پانګونې تشويق په موخه زدکړې؛

☑ عوايد

لاسته راوړنې

۱. د کارموندنې په برخه کې د پالیسۍ انکشاف

د تصميم نيونې او پالیسۍ په کچه د کارموندنې رامنځته کولو په برخه کې لاندې اجراءات شوي دي.

(۱) د کارموندنې ملي برنامې تدوين او اجرا: د کارموندنې ملي برنامه پنځه اساسي محورونه لری چې عبارت دي له: کرنې، ښارونو پاکولو، د کلیو د لارو جوړول، برېښنا بندونو او د ارزان قیمت کورنو جوړول.

(۲) د خصوصي او عامه ګډون (PPP) انکشاف طرحه.

(۳) په انرژي سکتور کې پانګه اچونې د تشويق پالیسي تدوين.

(۴) د کانونو په برخه کې د پانګه اچونې په موخه د ستراتيژۍ طرح او ترتیب.

(۵) د خصوصي سکتور لرلید په پام کې نیولو سره د صنعتي پارکونو د ستراتيژي تدوين.

(۶) د کارموندنې محور د لیدلوري پر بنسټ د تعلیماتو تعلیمي نصاب اصلاح: په پام کې ده چې د کارموندنې محور د لیدلوري په اساس تعلیمي نصاب اصلاح شي، په دې طرحه کې د یوې حرفې زدکړه د تعلیمي دورې په اوږدوالي کې د لسم ټولګي څخه تر دولسم ټولګي پورې په پام کې نیول کیږي او د یونسکو د فتر سره په ګډه اجرا کیږي.

۲. دولتي ګمارنه او جلب او جذب

د کارموندنې د رامنځته کولو په موخه وزارتونه او دولتي ادارې په دې توانېدلي چې په ۱۳۹۵ مالي کال کې د (۹،۰۲۹۰) تنه په ملکي او نظامي برخو کې وګماري، په ملکي برخه کې (۳۵،۹۸۵) او نظامي برخه کې (۵۴،۳۰۵) تنه په کار ګمارل شوي دي.

۳. د کورنیو تولیداتو څخه ملاتړ

- د ملي تدارکاتو کمیسیون حکومتی بنسټونو ته دنده ورکړې ترڅو د کورنیو تولیداتو په شتون کې د بهرنیو تولیداتو د رانیولو څخه ډډه وکړي او کورنیو تولیداتو ته لومړیتوب ورکړي. د کورنیو تولیداتو ته د بازار موندنې په موخه سوداګرۍ وزارت

اړونده مراجعو ته رسمي مکتوبونه استولي او غوښتنه ترې شوې ترڅو د دولتي قراردادونو پربنسټ د هیواد صنایعو کورني تولیداتو ته لومړیتوب ورکړي.

۴. د ځانته کارموندنې په برخه کې زدکړه

- په کلیو کې (۴۶،۴۳۳) تنو نارینه او ښځینه اوسېدونکو ته د چرګانو ساتلو، لاسي صنایعو، خوراکي صنایعو او مالدارۍ، او تخنیکي لارښوونې او او روزنیز سېروونه رامنځته شوي دي چې له امله یې ګډون کونکي د کوچنیو تشبونو د رامنځته کولو د لومړنیو اصولو سره په پورته موضوع ګانو کې اشنا شوي دي.
- د کلیو پراختیا او بیارغونې وزارت د حسابداري، اسلامي پوړونو، په سپما چارو کې د ګروپونو رهنمائي، پور ورکولو، د کوچنیو سوداګریو او کار په برخه کې د تخنیکي زدکړو ورکولو له امله د سپما (۴،۱۴۸) ګروپونو د پیاوړتیا سبب ګرځېدلی دی.
- د کلیو پراختیا او بیا رغونې وزارت د (۱،۰۹۷) تنو د کوچنیو او منځني تشبونو درلودونکو ته د تخنیکي او مسلکي زدکړو ورکولو له امله د یادو تشبونو ته د پرمختګ زمینه برابره شوې ده.
- په بلخ ولایت کې د سوداګري وزارت لخوا د ښځینه متشبثینو کاري ګروپ رامنځته شوی دی.
- د ښځو چارو وزارت د زدکړو په موخه ملي او نړیوالو موسسو ته د (۱۰۰۰) ښځو ورپېژندل چې له امله یې (۵۰) ښځو ته د کارموندنې زمینه برابره شوې ده.
- د کار ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلولینو وزارت په (۳۴) ولایتونو کې (۴،۷۵۰) بیکاره او کم عاید لرونکو خلکو ته فني او حرفوي زدکړې د دولت د انکشافی بودجې پرمټ ورکړي دي چې له امله یې ګډون کوونکو حرفه او مشخص فن زده کړي دي.

۵. د خصوصي پانگه اچونې هڅونه

- د اوبو او برېښنا وزارت د کجکي بند (۱۰۰) ميگاواټه اوبو برېښنا جوړولو، په شبرغان کې د (۵۰) ميگاواټه ګازي برق توليدلو او په مزار شريف کې د ګازي سرچينو څخه د (۵۰) ميگاواټه برېښنا جوړولو په موخه خصوصي پانگه اچوونکي را جذب کړي دي.
- د اوبو او برېښنا وزارت د دريايي حوزو په ادارو کې د اوبو څخه د ګټې اخيستلو (۵۰) بنسټونه رامنځته کړي دي چې له امله يې د انرژي سکټور په برخه کې د خصوصي سکټور د پانگې اچونې سبب ګرځېدلی دی.
- د ښار جوړونې وزارت د ښاري اوبو رسولو خصوصي شرکتونو د فعاليت مقررې او د چټلو اوبو د چاڼ غیر متمرکز سیستم طرز العمل نهايي کړی دی چې له امله يې د خصوصي برخې ګډون زمینه رامنځته کيږي.
- په نړيوالو اقتصادي سازمانونو او د جنوبي آسيا د سيمه ايزو همکاريو سازمان د غړيتوب اخيستلو له امله د بيمې په سکټور کې ښه والی او انکشاف رامنځته شوی دی.

۶. وړتيا لوړول

- د افغانستان په مالي او بانکداري انستيتيوټ کې د مالي سکټور او سوداګريزو بانکونو (۵۰۰) تنو ته د زدکړو اسانتياوو رامنځته کولو له امله د بانکداري په برخه کې د لوړو زدکړو سبب شوی دی.
- صرافانو او په مرکز او ولايتونو کې د پولي خدمتونو وړاندې کوونکو ته د روزنيزو برنامو جوړولو له امله د صرافانو او پولي خدمتونو وړاندې کونکو د سرغړونو مخنيوی او قانوني سرغړونو قانون په اړه د پوهاوي کچه لوړه شوې ده.
- په بلخ، هرات، کندهار او ننگرهار ولايتونو کې د وحشي ژويو، د شنو او ساتل شويو سيمو، د چاپيريال ساتنې، خاورې او اوبو درلودونکو سيمو په اړه د ارقامو راټولولو په برخه کې د روزنيزو ورکشاپونو جوړول او همدارنگه په مرکز او ولايتونو کې د

ژوند د بېلا بېلو اړخونو او چاپیریال ساتنې په هکله د کاري ګروپونو له لوري خلکو ته پوهاوي ورکړل شوو.

- په مرکز او ولایتونو د اقتصاد وزارت د کارمندانو د اجراآتو د ارزونې په موخه د ثابتو انکشافی موخو، د پلان جوړولو لارښود په برخه ورکشاپ په جوړولو سره د ولایتي کارمندانو وړتیا لوړه شوې ده. همدارنګه هند هیواد ته د ماسټري په موخه د یوه تن او د ملکي خدمتونو انستیتیوت ته د (۵) تنو کارمندانو په وړپېژندلو سره د علم زدکړې او مهارتونو لوړولو زمینه برابره شوې ده.
- د روزنیزو کورسونو لپاره د اسانتیاوو په برابرولو او سیمینارونو په جوړولو سره د تصدیو د کارمندانو وړتیا لوړه شوي او په ورځنیو چارو کې یې ښه والی رامنځته شوی دی.
- د (۴۵) وزارتونو او ادارو کارمندانو ته د څارنې او ملې بودجې د اجراآتو په اړه د راپور ورکولو په برخه کې زدکړې ترلاسه کړي چې د راپور ورکولو په برخه کې ښه والی رامنځته شوی دی.
- د ملګرو ملتونو د تعلیمي انستیتیوت او تحقیقاتي سازمان په مرسته د پالیسي په برخه کې ماسټري په موخه، د عامه پالیسیو تحلیل، او د جاپان، ایران، هند، قرغیزستان او عربي متحده اماراتو) ته د لنډمهاله زدکړو په موخه د وزارت د کارمندانو وړ پېژندلو له امله د کارمندانو وړتیا لوړولو په برخه کې ښه والی راغلی دی.
- اړونده وزارتونو لکه کورنیو چارو، ملي دفاع، عامې روغتیا، مالې وزارت د ګمرکونو معینیت او د ملي امنیت عمومي ریاست د (۴۰۰) تنو کارمندانو لپاره د کیمیاوي، بیولوژیکي، راډیولوژیکي او هستوي یا (CBRN) حوادثو سره د مبارزې په برخه کې د کورسونو جوړولو له امله د کارمندانو وړتیا لوړه شوې ده.

- د کابل ښار د دولتي روغتونونو (۵۰۰) طبي پرسونل او د ډاکټرانو ته د راډيو اکټيف توکو له امله د رامنځته کېدونکو ناروغيو تشخيص او درملنې په اړه د روزنيزو زدکړو له امله د ډاکټرانو او کارمندانو وړتيا لوړه شوې ده.
- په کرنه، صنعت او تخنیکي وسايلو کې د هستوي انرژي څخه د ګټې پورته کولو په برخه کې داپړوندو ادارو (۶۰) تنو ته د زدکړو ورکولو له امله د هرات ولايت د خصوصي او دولتي روغتونونو کارمندانو وړتيا لوړه شوې ده.
- د شعاع څخه د ساتنې د اساساتو په اړه د هرات ولايت خصوصي او دولتي روغتونونو او اړوندو ادارو (۶۰) تنه کارمندانو ته د (CT Scan و X-Ray) ماشينونو د کارونې څرنگوالي په اړه د زدکړو په ورکولو سره وړتيا لوړه شوې ده.
- د لنډمهاله او اوږد مهاله (ماسټري او دکتورا) زدکړو په موخه له هيواده بهر د هستوي انرژي ادارې د تخصصي او اداري برخې (۳۳) کارمندانو لپرلو له امله له هستوي تخنيکونو څخه د ګټې اخيستنې څرنگوالي په برخه کې وړتيا لوړه شوې ده.

۷. د اقتصادي پراختيا سکتور او خصوصي سکتور عوايد

د اقتصادي پراختيا سکتور او خصوصي سکتور مجموعي عوايد (۱۱۰،۳۳۶،۰۶۷،۹۵۵) يو سل او لس ميليارده او درې سوه شپږ ديرش ميلیونه او اووه شپيته زره او نه سوه پنځه پنځوس افغانۍ دی.

کټګه	د وزارت/ اداره نوم	عوايد په افغانۍ
۱.	ماليې وزارت	۱۰۹،۸۸۲،۹۵۸،۳۶۳
۲.	سوداګري او صنايعو وزارت	۳۸۴،۰۲۵،۲۲۳
۳.	چاپيريال ساتنې ملي اداره	۳۵۲،۶۸۱
۴.	د ملي سټندرد اداره	۶۴،۲۳۸،۹۶۹
۵.	د اتمي انرژي عالي کميسيون	۲۱۰،۰۰۰
۶.	اقتصاد وزارت	۴،۲۸۲،۷۱۰
	مجموع	۱۱۰،۳۳۶،۰۶۷،۹۵۵

۸ پایله

دې سکتور د کارموندنې څخه ملاتړ په موخه مناسبې پالیسۍ ټاکلې دي. په تیر کال کې حکومت د کارموندنې په برخه کې د دولتي ګمارنې له لارې خلکو ته په ملکي او نظامي برخو کې کار رامنځته کړې ده، او همدارنګه دې سکتور د کورنیو تولیداتو څخه دملاتړ په موخه تدابیر په پام کې نیولي دي. د کار موندنې او خصوصي پانګې اچونې په برخه کې تشویق ددې سکتور له نورو فعالیتونو څخه دي.

د ټولنيز ملاتړ سکتور

د ټولنيز ملاتړ سکتور کې، د کډوالو او راستنېدونکو چارو وزارت، د ښځو چارو وزارت، د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت، کابل ښاروالۍ، د افغاني سرې مياشتې ټولنه، د کوچيانو د چارو د سمون رياست او د پېښو پر وړاندې د مبارزې ملي اداره شاملې دي.

د ټولنيز ملاتړ سکتور لاسته راوړنې په لاندې ډول دي:

- ✓ د ټولنيز ملاتړ په برخه کې د پالیسۍ پراختيا
- ✓ د کډوالو را ستندل
- ✓ د زیان من شوو ډلو ملاتړ
- ✓ د مېرمنو لپاره د ملاتړ او حقوقي خدماتو عرضه کول
- ✓ استوگنځی
- ✓ د ځانته د کار جوړولو (خود اشتغالي) ملاتړ
- ✓ سرسبزي
- ✓ بنسټيز تاسيسات
- ✓ د وړتيا لوړول
- ✓ عامه پوهاوی خپرول
- ✓ عوايد

۱. د ټولنيز ملاتړ په لار کې د پاليسيو پرمختيا

- د پناه غوښتنې قانون مسوده چمتو او د راتلونکو اجراآتو لپاره د عدليې وزارت ته استول شوې ده چې د هغه له توشيح کېدو سره له مهاجرينو او بهرنيو پناه غوښتونکو څخه د ملاتړ زمينه برابره او په هيواد کې به د پناه غوښتنې د پروسې پړاوونه روښانه شي.
- د ځمکې د ویش لپاره يو طرزالعمل رامنځته شوی او همدارنگه د وزارت د فعاليتونو د تنظيمولو مقررې تسويد او د راتلونکو پړاوونو لپاره د عدليې وزارت ته استول شوې ده چې راستنېدونکو لپاره د ځمکې ترلاسه کولو د روښانه او اسانه لاس رسي زمينه برابره شي.
- د مهاجرينو داوطلبانه، خوندي او باعزته راستنېدو لپاره د حل لارو د ستراتيژۍ پر بنسټ د عمل پلان ترتيب او د وزيرانو شورا په فرعي کميټه کې تائيد او د تصويب په موخه د مهاجرت د چارو د عالي کميسيون په راتلونکې اجنډا کې شامل شوی دی چې هيواد ته د مهاجرينو د داوطلبانه او خوندي ستېدو زمينه برابروي.
- له اروپايي هيوادونو (المان، فنلنډ، اطريش او اروپايي ټولنې)، سره د حقوقي ملاتړ د کچې لوړولو په اړه دوه هوکړه ليکونه، دوه اعلاميې او يوه ګډه کړنلاره لاسليک شوې چې په اروپا کې د مېشتو مهاجرينو لپاره بنسټيزو حقونو ته د غوره لاس رسي زمينه برابره شوې ده.
- د تلو راتلو د ستونزې په اړه په ايران کې د مهاجرينو د تګ راتګ، د لګښت د کمولو، د استوګنې د غځولو او د بې اسنادو افغان مهاجرينو د قانوني کولو لپاره طرحه ترتيب او د پړاوونو د وهلو په موخه د بهرنيو چارو وزارت له لارې په تهران کې د افغانستان د اسلامي جمهوريت سفارت ته استول شوی دی او له ايراني لوري سره شريک شوی دی چې په دې توګه په ښوونځي کې د استوګنې د سندونو د نه

لرونکو کورنیو ماشومان به په ښوونځي کې شامل او د بې وسو مهاجرینو لپاره به په ښوونځي کې فیس کم، د ټولنیزې بېمې له لارې روغتيايي خدمات تامین، د ۱۳۹۵ کال تر پایه د ایران په هېواد کې د بې اسنادو مهاجرینو شتون قانوني شي او همداراز په پاکستان کې د افغان مهاجرینو د اوسېدو سندونه د ۲۰۱۷ کال د مارچ تر دېرشمې تمديد شوي دي.

- د کوچیانو لپاره د ټولنیزې او اقتصادي پالیسۍ له ترتیولو سره کوچیانو ته په اقتصادي او ټولنیزو برخو کې د غوره خدمتونو زمینه برابرېږي.
- د ترافیکو له مطالعې او د کړنو د اوسني سیستم له څېړنې سره، ستونزې تشخیص او د ترافیکو د چارو د ښه کولو لپاره عملي حل لارې وړاندیز شوي دي.
- د ځمکې د وېش او پاکوالي د پروسو د آسانه کولو او ریفورم له لارې، د ځمکې د وېش پروسه او د پاکوالي کتابچه د کابل ښاریانو لپاره آسانه او یو منظم روښانه او ځواب ویونکی سیستم رامنځته شوی چې د نویو فورمو له چاپولو سره یې عملي کار پیلېږي.
- د نړیوال بانک په همکارۍ د ودانیو د جواز پروسیجر آسانه او ریفورم شوی دی، د ودانیو د جواز د صادرولو د پروسې کار یې له یو واحد دفتر څخه شونی کړی، د روښانتیا د رامنځته کولو تر څنګ د جواز غوښتونکو د وخت له ضایع کېدو څخه مخنیوی شوی دی.
- د ښځو پرضد د تاوتریخوالي د مبارزې د ستراتیژۍ د تصویب پړاوونه وهل شوي او برابره شوې او په کورنیو پېښو کې د منځګړیتوب دوه مقرري او د توپیر د منع کولو مقررې تسوید شوې چې د ښځو او ماشومانو پرضد تاوتریخوالی کم، له ماشومانو او له تاوتریخوالي څخه د زیانمنو ښځو ملاتړ او په عدلي او قضايي پروسه کې د ښځو لپاره آسانتیاوې برابرې شوي دي.

- له ښځو څخه د ملاتړ اړوند اووه پالیسي او ستراتيژۍ تسويد شوي دي (د روغتيا په سکتور کې د ښځو د ګډون د زياتوالي پالیسي، د حج په مراسمو کې د ښځو لپاره د اړينو خدمتونو پياوړتيا، په دولتي ادارو کې د ښځو د جنسي ځورونې او کړونې او توپير د منع کولو پالیسي، د آزادۍ د سلېدو په مرکزونو کې عدالت ته د ښځو او ماشومانو د لاس رسي پالیسي، د جنډر د واحدونو ستراتيژي او د اړيکو ستراتيژي) چې په قوانينو کې د ښځو په ګټه د اصلاحاتو د رامنځته کېدو لامل شوي دي؛
- د ښځو د آزادۍ د سلېولو په مرکزونو او په ملاتړيزو مرکزونو کې له تاوتریخوالي څخه د زیانمنو د ملاتړ د پالیسي او ستراتيژۍ جوړول چې له تاوتریخوالي څخه زیانمنو ښځو ته د رسېدنې د پالیسي د تطبیق لپاره یې زمینه برابره کړې ده.
- د وړاندیز شویو پروژو د درې عنوانه طرحو نهایی کول (عدالت ته د ښځو لاس رسي، helpline tollfree، او د ښځو اقتصادي ځواکمنتیا) او بهرنیو چارو وزارت له لارې د آسیا د جنوبي سیمې (SAARC) د همکاريو د سازمان دفتر ته یې وړاندې کول؛ چې له هغې جملې څخه (TOLL FREE HELP LINE) د وړاندې شوې پروژې طرحه تایید او د نوي نظر لپاره دې وزارت ته استول شوې ده چې کار پرې جريان لري.
- په پالیسيو، ستراتيژیو او د دولتي ادارو په پلانونو کې د جنډر د ارزښتونو شاملول (د ځوانانو ملي، د کونډو او پرځان بسیا ښځو، د معلولو اشخاصو پالیسي، د سوداګرۍ د مستهلکینو ملاتړ، د ماليې وزارت، عامه مشارکت د کار ملي پالیسي، د بې سوادۍ د کچې د ټیټولو پالیسي، د ژوند د چاپیریال د ادارې د دوامداره پرمختیا پالیسي، د سیمه ییزو ارګانونو د ادارې د جنډر پالیسي، د ښځو چارو وزارت د کارکوونکو د وړتیا لوړولو او روزنې طرزالعمل او د پوهنې وزارت ستراتيژیک پلان)، چې دا کار په اړوندو چارو کې د ښځو د پياوړتیا لامل کیږي.

۲. د مهاجرينو راستنېدل

- د (۱،۰۵۵،۱۱۵) ستنېدونکو لپاره د خوندي او باعزته ستنېدو د زمينې برابرول چې (۴۳۸،۴۹۵) له ايران او (۶۱۶،۶۲۰) له پاکستان څخه پکې شامل دي او په ټولنه کې د هغوي بيا يو ځای کول.
- له (۲۰۰) ډالرو څخه هر کس ته (۴۰۰) ډالرو ته د داوه طلبو ستنېدنې په موخه د نقدي مرستې زياتول او د پولې په صفري نقطو کې د راستنېدونکو ته د روغتيايي پوهاوی ورکول.
- د اوسېدو د اسنادو نه لرونکو راستنېدونکو (۶،۷۷۷) کورنيو ته نغدي مرستې چې هرې کورنۍ ته (۹۰۰۰) افغانۍ ځانگړې شوي دي.

۳. له زيانمنو ډلو څخه ملاتړ

- د ۱۳۰ تنو روږدو د ژوند ژغورل او هغوی ته د نورو ادارو په همکارۍ په ټولنه کې د بيا يو ځای کولو د زمينې برابرول او د فني او حرفوي زده کړو بنودل.
- د بلخ ولايت چهارکنت په ولسوالۍ کې (۴۰) سلنه مستحقينو لپاره د نغدي مرستو د وېش له لارې د مستحقينو ملاتړ.
- د باميانو ولايت د يکاولنگ ولسوالۍ په کچه تر (SAFTY NET) برنامې لاندې (۲۵۵۷) مستحقو کورنيو، د غور ولايت د دولت يار په ولسوالۍ کې (۱۵۵۰) تنو ته، د پکتيا ولايت د ځمکنيو په ولسوالۍ کې (۱۱۸۲) تنو ته، د خاص کنړ په ولسوالۍ کې (۸۷۳) تنو او د کونړ ولايت د نورگل په ولسوالۍ کې (۶۴۸) د نغدو پيسو د وېش له لارې د کورنيو لپاره د خونديتوب د زمينې برابرول.
- د هېواد په مرکز او ولايتونو کې په دولتي پالنځايونو کې د (۶۰۲۰) تنو ماشومانو لپاره د ښوونې او روزنې د ښې زمينې برابرول.
- د ازادۍ په روزنيز مرکز کې د ولايتونو د پالنځايونو ۱۰۰ تنو غوره زده کوونکو ته د ادارې او منجمنې د سياسي او عصري علومو زده کړه.

- د وړکتونونو د ښوونکو د روزنې په موخه د ښوونې او روزنې په پوهنتون کې د يوه باب تجربوي وړکتون جوړول.
- د هېواد په کچه د ۱۵۵۰۰۰ تنو شهيدانو کورنيو او ۱۰۷۰۰۰ تنو معلولونو ته د حقوقو د ورکړې له لارې له متقاعدينو څخه اقتصادي ملاتړ.
- د ننگرهار، هلمند او کندز په ولايتونو کې د جگړو له امله (۳۴۳۳) کورنيو ته د پېښو سره د مبارزې د رياست او د افغاني سرې مياشتې د ټولنې له لوري د خوړو او نورو توکو مرسته شوې چې په پايله کې له بې ځايه شويو کورنيو سره زړه سوې او له هغوي څخه ملاتړ شوی دی.
- د افغاني سرې مياشتې تر پوښښ لاندې (۱۳،۹۷۶) کورنۍ نيول شوي دي او دې کورنيو ته د خوړو او نور توکي وېشل شوي دي چې په پايله کې ددې کورنيو ټولنيز خوندیتوب لوړ شوی دی.
- د افغاني سرې مياشتې ټولنې او د سره صليب نړيوالې کمېټې ۲۱ ولايتونه (بغلان، باميان، ډايکندي، فارياب، غزني، هلمند، کابل، کندهار، خوست، لوگر، ميدان وردگ، ننگرهار، نيمروز، پکتیکا، پکتيا، پروان، سمنگان، سرپل، تخار، ارزگان و زابل) تر پوښښ لاندې نيولي دي او په ټوليزه توگه يې (۳۷۸۵) بې ځايه شويو کورنيو ته د خوړو او نور توکي وېشلي دي چې د ټولنيز مصوونيت د لوړتيا لامل شوي دي.
- د کابل، هرات، کندهار، بلخ او ننگرهار د ولايتونو په مرستونونو کې (۸۵۰) تنه مشمولينو ته په ۱۳۹۵ کال کې اعاشته او اباته برابره شوې ده.
- د روغتيايي خدمتونو د (OPD)، واکسين، نسايي ولادي، روغتيايي تعليماتو او پانسمانونو په برخو کې د ۴۷ کلينکونو له لارې په ۱۳۹۵ کال کې (۲۲۵۲۷۰۲) تنه برخمن شوي دي چې په دې توگه روغتيايي خدمتونو ته لاس رسې زيات شوي دي.

- د پنځه دیرش گړخنده روغتيايي ټيمونو له لارې په هغو سيمو کې چې روغتيايي کلينکونه شتون نلري په ۱۳۹۵ کال کې (۸۶۲۸۵۰) تنو ته رسېدنه شوې ده چې په پايله کې يې روغتيا بڼه شوې ده.
- په ۱۳۹۵ مالي کال کې د زړه په سوري اخته (۱۰۰۰) ناروغان په داخلي او بهرنيو روغتونو کې تر درملنې لاندې نیول شوي دي او ناروغۍ يې بڼې شوي دي.
- د پروان په ولايت کې (۱۰۰) مېرزونه او د خښلو د اوبو ۱۵ څاگانې، د ننگرهار په ولايت کې (۱۰۰) مېرزونه او د خښلو اوبو (۱۵) څاگانې، په ۱۳۹۵ مالي کال کې رغول شوي او کيندل شوي دي چې په پايله کې يې د عامې روغتيا شاخصونو لوړتيا موندلې ده.

۴. ښځو لپاره د حقوقي او ملاتړ خدمتونو وړاندې کول

- د عدلي او قضايي ارگانونو په گډون په مرکز او د هېواد په ولايتونو (باميان، پروان، غور او بدخشان) کې د ښځو پر ضد د تاوتریخوالي د منعه کولو د عالي کميسيون (۱۲) غونډې جوړې شوي چې د ښځو پر ضد د تاوتریخوالي د کمه کولو، د ښځو د تاوتریخوالي د پېښو د دوسيو د تعقيبولو او د تاوتریخوالي د پېښو د تعقيبولو لپاره د کړنلارو د وړاندې کولو لامل شوي دي.
- په مرکز او ولايتونو کې د ښځو د (۶۰۴۶) پېښو د ثبتولو له لارې د ښځو پر ضد د تاوتریخوالي پېښو ته له رسېدنې سره چې له هغې جملې څخه (۱۷۰۱) پېښې د حقوقو مشورو له لارې حل شوي او پاتې (۴۳۴۵) نورې پېښې عدلي او قضايي ارگانونو ته راجع او تر دوران لاندې دي چې په حقيقت کې دا کار د برابروالي او د بشري ارزښتونو د پراختيا د پياوړي کولو لامل شوي دي.
- د تاوتریخوالي د پېښو لپاره د وجهي صندوق په مالي همکارۍ د ترکيې هېواد ته د درملنې په موخه له تاو تريخوالي څخه د يوې زيانمنې ميرمنې رقيه چې په زلفيه

- مشهوره ده استولې چې د هغې له درملنې سره د ښځو حقونو ته پاملرنه او د تاوتریخوالي فرهنگ ردول پیاوړتیا مومي.
- په مرکز او ولایتونو کې د ملاتړ مرکزونو ته له تاوتریخوالي څخه د (۲۴۵۴) تنو زیانمنو پېژندل چې د حقوقي مشورو د وړاندې کولو له لارې څخه ۴۵۵ تنه یې بیا له خپلو کورنیو سره یو ځای شوي او همداراز د هغوي ۵۲۶ تنه خپلوانو سره د هغو د ستونزو د حلولو په موخه کورنۍ غونډې جوړې شوي دي.
- د ۵۸ وکیلانو د ګمارلو له لارې د زیانمنو ښځو ۹۲۸ قضیو ته د رسېدنې او د وړیا حقوقي مشورو له وړاندې کولو سره، په حقیقت کې د اساسي قانون ۳۱ مه ماده په اغیزمنه توګه تطبیق شوې ده.
- د تخار، بدخشان، ډایکندي، بلخ، سمنګان، سرپل، جوزجان، فاریاب، کندز، کابل، ننگرهار، کاپیسا، پروان، بامیان او بغلان ولایتونو کې ۱۵ ملاتړیزو مرکزونو ته د جواز له صادرلو سره له تاوتریخوالي څخه زیانمنو ښځو ته د ملاتړ زمينې برابرې شوی دي.
- په مرکز کې د ۱۳ دولتي او غیردولتي ارګانونو په ګډون د ملاتړ د مرکزونو د فعالیتونو د همغږۍ او انسجام د کمېټې د ۱۴ غونډو دایرول او په مرکز کې د ښځو پرضد د تاوتریخوالي پېښو ته د رسېدنې په موخه ګټه اخیستونکو ته د ۱۴۵ تذکرو اخیستل.

۵. استوګنځی

- د کوچیانو لپاره د استوګنې او ځمکې د بيو ټاکل د بلخ او ارزګان په ولایتونو کې د کوچیانو لپاره د ښارګوټو رامنځته کولو او د ځمکو د وېش زمینه برابره کړې ده؛
- د لغمان ولایت د بابا صاحب په دښته کې په ۳۰۰۰ جریه ځمکه کې د ښارګوټي پرانیستې د هېواد د مهاجرینو د ځای پر ځای کولو لپاره زمینه برابره کړې او د هغوی د هڅونې لامل شوی.

۶. له بوختيا څخه ملاتړ

- د فني او حرفوي (۷۰) بنسټونو د ټاکنو د پروسې له بشپړېدو سره د کار زده کوونکو او کارموندې په وړاندې د نړيوال بانک له غبراختياري بودجې څخه د تشويقي پيسو د ورکړې په وسيله د کارزده کوونکو ته د بوختيا زمينه برابري.
- د هرات، باميان او فراه په ولايتونو کې د کوچنيو متشبثينو (۲۰۰۰) ميرمنو لپاره د وړيا نغدي مرستو د ورکولو په موخه د ايټاليا هېواد له غبراختياري بودجې څخه د تدارکاتي پروسې له بشپړولو سره د کوچنيو سوداگريو د رامنځته کېدو او پراختيا لامل کيږي.
- د هېواد (۳۴) ولايتونو کې د بې روزگاره او کم عايده (۴۷۵۰) افرادو لپاره د فني او حرفوي زده کړو د ورکولو سره د دولت د پرمختيايي بودجې په لگښت، کلهون کوونکو ځانگړې حرفې او فنونه زده کړي دي.
- د رهبرۍ او کار د زده کړې د برنامو او د لوړو زده کړو موسسو ته د (۱۰۰۰) تنو بنځينه وو فارغانو معرفي کول د پروموت د مؤسسې له لارې، په علمي برخو کې د بنځو د وړتيا لامل شوي دي.
- په مخابراتي سيستم کې د کار او زده کړې په موخه د اتصالاتو شرکت دفتر ته د ۵۰ تنو مېرمنو پېژندل، په اقتصادي برخو کې د بنځو د ځواکمنتيا لامل شوي دي.
- د هند د هېواد د سيوا مؤسسې په همکارۍ د لاس گنډلو، د خوړو د توکو د پروسس او د کاليو گنډلو روزنيزو کورسونو ته په شرايطو برابر (۱۰۰) تنو بنځينه وو زده کوونکو جذبول او په هېواد کې دننه او بهر ملي او نړيوالو نندارتونونو ته د (۳۷۵) تنو پېژندل په اقتصادي برخو کې د بنځو د ځواکمنتيا زمينه برابره کړې ده.

۷. زرغونول

- د ښار په ۲۲ ناحيو کې د (۶۵۴۷۷) نيا لگيو له اېښودلو سره د کابل ښار د ۲۲ ناحيو زرغونېدنه زياته شوې ده.

- په منظمه توګه د (۳۷۰۰۰۰۰) نيالګيو او د ګلانو بوټو ته د اوبو ورکولو د ساتنې او څارنې په وسيله د کابل ښار په ۲۲ ناحيو کې د هغوی د له منځه تللو او اوسېدو مخنيوی شوی او شنه فضا ساتل شوې ده.
- د کابل ښار په (۲۲) ناحيو کې د (۱۷۸۰۰۰۰) مترمربع ګلدانونو او پارکونو خېشاهه، د ګلانو د بوټو او نيالګيو د ښې ودې په موخه د هغوی له منځه تللو مخنيوي کړی او د کابل ښار د (۲۲) ناحيو پارکونو په ښايست کې اغېز لري.
- د کابل ښار په (۲۲) ناحيو کې د (۳۴۵۴) متر مربع چمن له اېښودلو سره د کابل ښاريانو لپاره د ژوند غوره چاپېريال برابر شوی دی.
- د کابل ښار په (۲۲) ناحيو کې د پر (۱۸۰۰۰۰) نيالګيو او ګلانو پر بوټو د دوا د شيندنې په پايله کې د کابل ښاريانو لپاره د ژوند ښه چاپېريال او په يادو ناحيو کې د شنو سيمو ساتنه برابره شوې ده.
- د ښار په (۲۲) ناحيو کې د (۱۰۰۰۰۰) نيالګيو او ګلانو د بوټو د څانګو د پرې کولو سره د نيالګيو او د ګل بوټو سمه پالنه او په (۲۲) ناحيو کې زرغونتيا ساتل شې ده.
- د (۹۲۴۹۵۳) متر مکعب جامدو کثافتاتو له ټولولو او له ښار څخه بهر ته د ليردولو په وسيله د ژوند د چاپېريال د ککړتيا او د ناروغيو د خپرېدو مخنيوی شوی دی.

۸ بنسټيز تاسيسات

- د واټ تر څنګ د برېښنا د (۲۵۵۳) پايو له ترميمولو سره د موجودې روښانتيا د سيستم له خړېدو څخه تر شوني بريده مخنيوی شوی دی، ترافیکي پېښو او جنايي جرمونه کم شوی همداراز د شپې پر مهال د وسايطو او د خلکو په تګ راتګ کې آسانتياوې رامنځته شوي دي.
- د ښار د (۷۷،۷۲۵) متره مکعبه سپرکونو د سطحې د هوارولو او جغل اچولو له لارې د ښاريانو په تګ راتګ کې آسانتياوې رامنځته شوي دي.

- د (۵) کيلو متره بنسټيزو سرکونو له مطالعې او ډيزاين سره د سرکونو د پروژې د تطبيق زمينه په معياري او ستندرده بڼه برابره شوې ده.
- په (۱۱،۱۶ او ۱۷) ناحيو کې د (۹۳) پولگوټو د رغولو سره په ښاري ترافيک او د خلکو په تگ راتگ کې آسانتياوې رامنځته شوې دي.
- د (۶۳۷۸۲) کيلو متره کوچنيو ويالو او کانالونو له راغولو سره، سطحي اوبه او د باران اوبو ته د تلو لارې برابرې شوي او په سرکونو او کوڅو کې د اوبو د ټولېدو مخنيوی شوی چې له دې لارې څخه د ترافيکو لپاره د مزاحمت د رامنځته کېدو او د سرکونو د ويجاړېدو مخنيوی شوی دی.
- د کابل ښار په (۲،۴ او ۱۱) ناحيه کې د درې تفريحي پارکونو د پاتې کار له بشپړېدو سره شنه سيمه د ژوند سالم چاپيريال او د تفريح مناسب ځايونه ښاريانو ته برابر شوي دي.

۹. وړتيا لوړول

- د روزنيزو ورکشاپونو د دايرولو له لارې د مرکز او ختيځ زون (نورستان، ننگرهار، کنړ، لغمان او خوست ولايتونو) د کار، ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت د لس تنو لوړ پوړو کارکوونکو د حقوقي او اداري پوهې د کچې لوړول.
- د هېواد د ننه او بهر د معلوليت په برخه کې د زده کړو له لارې د (۲۲) تنو کاکوونکو د پوهې او مهارتونو د کچې لوړول.
- د پوهې د کچې د لوړولو په موخه بهرنيو هېوادونو ته په تحصيلي بورسونو کې د وزارت د (۲۰) تنو کارکوونکو ورپېژندنه او استول.
- د (۱۴) سلنې ونډې پر بنسټ د پوهې د کچې د لوړولو په موخه د بهرنيو هېوادونو تحصيلي بورسونو ته د معلولينو او د شهيدانو د کورنيو د افرادو ورپېژندل او استول.
- د ښوونځيو د مديرانو او د نجونو په ښوونه کې د څارنې آمرينو، د ښځو لپاره د اقتصادي ځواکمنولو، د ښځو د ځواکمنولو په اړه د ملگرو ملتونو د امنيت شورا د

(۱۳۲۵) پرېکړه ليک او د ملي او نړيوالو قوانينو تر سرليک لاندې (۴۱۵) تنو دولتي او غير دولتي کارکوونکو ته په مرکز او ولايتونو کې د (JSSP, IDLO, GIZ, WORL) VISION) دفترونو په همکارۍ (۲۹) روزنيز ورکشاپونه د اير شوي چې د جنېر د ارزښتونو په اړه د هغوی د پوهې د کچې د لوړتيا لامل شوي دي.

- د ښځو د ملي کاري پلان، د جنېر او روغتيا په ملي او نړيوالو سندونو کې د جنېر د ارزښتونو تر سرليکونو لاندې د (۱۷) روزنيزو ورکشاپونو په دايرولو سره په مرکز او ولايتونو کې د (۸۲۴) تنو دولتي کارکوونکو وړتيا لوړه شوې ده.

- په مرکز او ولايتونو کې د (IDLO, GIZ, JSSP) د موسسو په همکارۍ د بشري سرچينو، د پلان جوړونې، د طرحې د نيوکو د تفکر د پاليسۍ او ستراتيژۍ د ښځو په وسيله رهبري د مديريت بدلون، پروپوزل ليکنې، پلان جوړونې او تدارکاتو تر سرليکونو لاندې د (۱۳) روزنيزو برنامو په پلي کولو سره د دې وزارت د (۲۳۲) تنو کارکوونکو د وړتيا لوړول.

- په (۳۱) ولايتونو کې د کوچيانو د چارو د سمونو د رياست کارکوونکو وړتيا د اداري فعاليتونو په برخه کې د روزنيزو ورکشاپونو د دايرولو له لارې لوړه شوې ده؛

- د لوړو زده کړو موسسو، نيمه لوړو زده کړو موسسو او له هېواد څخه بهر بورسونو ته د زده کړو د دوام لپاره د کوچيانو د قومونو د اړوندو دوولسمو ټولگيو د (۵۰) تنو فارغانو د ورپېژندلو له لارې هغوی ته د لوړو زده کړو زمینه مساعد شوي ده.

- حرفوي او مسلکي کورسونو ته د (۲۵۰) تنو کوچيانو پېژندنه په حرفو کې د هغوی د مهارتونو د کچې د لوړېدو لامل شوی دی.

- په (۳۴) ولايتونو کې د لومړنيو روغتيايي مرستو په برخه کې د (۳۰۶۲۰۶) تنو پوهاوی تر لاسه کړی دی، همداراز د افغاني سرې مياشتې ټولنې (۲۵۰) تنو کارکوونکو په مرکزي او ساحوي دفترونو کې د کاري ساحې اړوند د موضوعگانو په اړه زده کړې تر لاسه کړي دي چې په پايله کې يې وړتيا لوړه شوې ده.

- بنځینه او نارینه (۲۱۳۰) تنه ځوان رضاکاران په اوو زونونو (۲۱) ولایتونو او (۲۱) کلونو کې د انگرېزي ژبې، کمپیوټر، ریاضي، خطاطۍ په برخو او د سره صلیب او سرې میاشتې د نړیوال غورځنګ د بنسټیزو اصولو، د بشر پالنې د نړیوال قانون او مرکبو په اړه عمومي معلومات تر لاسه کړي دي او د کندهار، پکتیا، لغمان، ننگرهار، نورستان، کابل، پروان، کاپیسا، بامیان، سرپل، سمنګان، بغلان، بلخ، جوزجان، فاریاب، بدخشان، تخار، کندز، هرات، فراه، هلمند او د ځوانانو په مرکزي کلونو کې تر روزنې لاندې نیول شوي دي چې په پایله کې یې د پوهې او مهارتونو کچه په اړوندو برخو کې لوړه شوې ده.

۱۰. خپرونې او عامه پوهاوی

- د غیر قانوني کډوالۍ د پایلو په اړه د سمینارونو د دایرولو، تلویزیوني کنفرانسونو کې د ګډونو د بېلېرودونو له لارې د (۲۰) میلیونو ښاریانو د پوهاوي کچه لوړه شوې ده.
- د جنډر د روزنیزو توکو، د رسنیو د موادو د ترتیبولو او برابرولو، د حقوقو د حراست، د سیاسي او اقتصادي مشارکت په اړه د اتو غونډو دایرول او د مور او د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د کمولو د نړیوالې ورځې په مناسبت، د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي په اړه د عامه پوهاوي په موخه د څلورو تلویزیوني سپاڼو خپرول چې د جنډر د ارزښتونو اړوند د عامه پوهاوي د لوړېدو لامل شوي دي.
- په (۳۴) ولایتونو کې د کمپاین له لارې د ملي پولیسو لیکو ته د (۲۰۰) تنو ښځو جلب او جذبول، د کابل، بلخ، هرات په ولایتونو کې (۵۰۰) کورنیو لپاره په ښوونځي کې د نجونو د شاملولو د کور په کور کمپاین تر سره کول چې په ښوونځي کې د نجونو د شاملولو د زیاتوالي او هغوي د تحصیل د دوام لامل شوی دی.

- د بيا يوځای کولو او سولې په پروسه کې د ښځو د سياسي مشارکت کنفرانس او په رسنيو کې د جنډر د پراختيا او د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي په کمولو کې د ټولنيزو رسنيو د رول کنفرانس، د اسلام له نظره د ښځو د حقوقو، په هېواد کې د نافذه قوانينو او نړيوالو قوانينو کنفرانس د (۵۶۰) تنو استازو د جمهوري رياست او اجرائيه رياست د سلاکارانو د پارلمان، مدني ټولنې، سياسي حزبونو، ټاکنيزو بنسټونو، محصلينو او د وزارتونو د جنډر د آمرينو په ګډون دایر شوي چې په سياسي مشارکت او د سولې په پروسه کېد عامه پوهاوي او د ښځو د حضور د زیاتوالي او د جنډر د ارزښتونو زیاتوالي لامل شوي دي.
- د (۲۴۰۰۰) په شمېر په میاشتنۍ بڼه د ارشاد النسوان د جریدې د (۸) ګڼو خپرول او د (۱۲۰۰۰۰) په شمېر د مېرمن مجلې خپرول او په دولتي او غیر دولتي ارګانونو او د هېواد په ۳۴ ولایتونو کې د هغو وېشل چې په ترڅ کې یې د ښځو چارو وزارت فعالیتونه غبرګ شوي دي او د ګټه اخستونکو په ځانګړې توګه د ښځو د پوهاوي د کچې لامل شوي دي.

۱۱. عوايد

په ۱۳۹۵ مالي کال کې د ټولنيز ملاتړ د سکتور ټول عوايد (۴۵۶،۴۵۹،۳۸۶،۱۳) ديارلس ميليارده، څلورسوه او پنځوس ميلیونه، درې سوه او شپږ اتيا زره، پنځه سوه او څوارلس افغانۍ شوې دي.

ګڼه	د وزارت / ادارې نوم	عوايد په افغانۍ
۱.	د افغاني سرې مياشتې ټولنه	۸،۸۸۰،۰۰۹،۰۲۹
۲.	د کابل ښاروالي	۲،۶۲۴،۸۵۸،۵۳۰
۳.	د کار، ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت	۷۱۰،۴۰۸،۶۰۶،۱
۴.	د کډوالو او راستنېدونکو چارو وزارت	۱،۴۱۳،۲۵۱
۵.	د سرحدونو او قبایلو وزارت	۷۱۱،۰۴۰
ټول عوايد		۱۳،۲۱۷،۴۰۰،۴۵۶

۱۲. پايله

د ټولنې د زيان منونکو پر ګڼو څخه د ملاتړ په لار کې د پاليسيو پرمختيا د دې سکتور د فعاليتونو برخه ده. د راستنو شويو کډوالو د استوګنې موضوع د دې سکتور له نورو برنامو څخه ده. له جګړو او طبيعي پېښو څخه د اغېزمنو او زيان منونکو ډلو څخه ملاتړ شوی دی. دا سکتور د اړوندو کارکوونکو و وړتيا د لوړولو په برخه کې هم لاسته راوړنې لري.

عمده ستونزې او وړاندیز شوې حل لارې

۱. عمده ستونزې

- په ۱۳۹۵ مالي کال کې وزارتونه او ادارې له لاندې عمده ستونزو سره مخ وو:
۱. د اړتياوو زياتوالي ته په پاملرنې، د څو کلونو په ترڅ کې وزارتونه او ادارې د بودجې له کموالي په ځانگړې توگه د ودانيو په برخه کې مخ دي.
 ۲. د ډېرو پروژو او فعاليتونو پيل په کم وخت کې د بودجې په واک کې لرلو ته اړتيا لري. په همدې دليل د بودجې د منظوري او تخصيص د پروسې اوږدوالی يو خنډ دی چې د فعاليتونو د پرمختگ مخه نيسي او له ځنډ سره يې مخ کوي.
 ۳. يو لړ تخنیکي فعاليتونه په ادارو کې د فعاليت په اړوند تخصص او مهارتونو ته اړتيا لري. له بده مرغه په هېواد د تپل شوو جگړو او له امکاناتو څخه د بې برخې کېدو له امله، ډېری کارکوونکي نه دي توانېدلي چې په تخصصي موضوعاتو کې اړينه پوهه او مهارت تر لاسه کړي.
 ۴. د معاشاتو د پام وړ سلنه د مسلکي او علمي برخو کارکوونکو لکه ښوونکو، مدرسینو او استادانو ته ځانگړي دي. د کارکوونکو اوسنی معاش د خصوصي برخو په پرتله ټیټ دی او دولتي برخه له دې معاش سره نه شي کولای له خصوصي برخې سره د متخصصو او مجربو کدرونو په استخدامولو کې سيالي وکړي.
 ۵. د وسايلو شتون لکه دفتري وسايل، برېښنا، کمپيوټر او انټرنټ اړين دي. د هېواد د ادارو د پام وړ شمېر د امکاناتو د نشتون له امله له دې تجهيزاتو څخه په بشپړه توگه برخمن نه دي.
 ۶. دولتي ادارې په مرکز او ولايتونو کې د ودانيو له کموالي سره مخ دي. تر اوسه هم يو شمېر ښوونځي ودانۍ نه لري.
 ۷. د ځينو وزارتونو او ادارو د تشکيلاتو غير معياري والی بله ستونزه ده چې ادارې ورسره مخ دي.
 ۸. نا امنی د وزارتونو او ادارو د فعاليتونو د پرمختگ پر وړاندې يوه لويه ستونزه ده.

۲. وړاندیز شوې حل لارې

۱. د بودجې زیاتول.
۲. د بودجې د تخصیص د اجرا او منظوری په پروسه کې چټکتیا.
۳. د کارکوونکو د کاري وړتیا لوړول.
۴. د معاشونو په ځانگړې توگه په علمي او مسلکي برخو کې زیاتول.
۵. د ادارو د سمبالولو په برخه کې د بودجې ځانگړي کول.
۶. د ادارو لپاره د ودانیو رغول.
۷. د هرې ادارې د اصلي دندو پر بنسټ د تشکیل اصلاح کول.
۸. د امنیت لا زیات تامینول.

لاسته راوړنې په دوو برخو د وېش وړ دي: ګډې لاسته راوړنې او ځانګړې لاسته راوړنې.

ګډې لاسته راوړنې

په ټولو سکتورونو کې درې ګډې موضوعګانې شتون لري چې د پام وړ دي، دا موضوعګانې عبارت دي له:

- په بېلابېلو برخو کې د پالیسۍ پرمختیا یو بنسټیز اصل دی چې په ادارو کې د فعالیتونو د قانوني کولو زمینه برابروي.
- وزارتونه او ادارې د خپلو کارکوونکو د تخنیکي او مسلکي وړتیاوو د لوړولو په موخه له دوو تګلارو د هېواد دننه او بهر د لنډ مهالو روزنیزو برنامو د دایرولو او تحصیلي بورسونو ته د کارکوونکو له استولو څخه، ګټه اخستې ده.
- د پالیسۍ په کچه د فساد پر وړاندې مبارزه، د فساد پر وړاندې د مبارزې د اوږدمهالو پلانونو او طرز العملونو د ترتیبولو له لارې پلې شوې ده او په عملیاتي کچه د پلټنې څېړنې او څارنې د تر سره کولو له لارې تر سره شوې ده.

ځانګړې لاسته راوړنې

د امنیت په سکتور کې، د ترهګرۍ پر ضد مبارزه د انسان د قاچاق پر ضد مبارزه، د نشه یي توکو پر وړاندې مبارزه د دې سکتور د فعالیتونو بنسټیزې موضوعګانې دي. همداراز د محبسونو د امنیتي سیستم خپرل او د اړینو تدبیرونو نیول، د دې سکتور یوه بله لاسته راوړنه شمېرل کېږي.

د پالیسۍ پرمختیا سره له دې چې د ټولو سکتورونو تر منځ یوه ګډه موضوع ده مګر د حکومتوالۍ او د قانون د حاکمیت سکتور، د پالیسیو په پرمختیا ځانګړی تمرکز کړی. د قوانینو، مقررو، لویو او طرز العملونو وضع کول د دې سکتور یو له مهمو لاسته راوړنو څخه دی. د فساد پر وړاندې د مبارزې په برخه کې دې سکتور له ډېر ټینګار سره توانېدلی چې د اداري فساد اړوندې دوسیې وڅېړي او همداراز د کارکوونکو شکایتونو

ته رسېدنه شوې ده. دې سکتور د فساد پر وړاندې د مبارزې د فرهنگ د پیاوړتیا په موخه د عامه پوهاوي بېلابېلې برنامې دایرې کړې دي.

د زېربنا او طبیعي منابعو سکتور، زېربنايي ودانۍ، سرکونه، سربندونه، کانالونه او نور د اوبو تاسیسات ګټې اخستې ته سپارلي دي. دې سکتور نوري فایبر پراخ کړی او ښاري پلان جوړونه یې تر سره کړې ده.

د پوهنې په سکتور کې د لوړو زده کړو د لسانس او ماسترۍ دورو ته لاس رسی زیات شوی دی. د عامه کتابتونونو شمېر زیات شوی دی د تاریخي آبداتو د ترمیم او ساتنې برنامه په جدی توګه دوام لري. د ښوونې او روزنې د کیفیت په لار کې د عمومي زده کړو او تخنیکي او مسلکي زده کړو تعلیمي نصاب بیا کتل شوی او مرستندوی درسي اړین توکي تولید شوی دي.

روغتیايي خدمتونو ته د لاسرسي په موخه دې سکتور روغتیايي مرکزونه او روغتونونه راغولي دي. دهمودیالیز، عاجلو د روغتیايي خدمتونو د بیا ځواکمنولو د وړاندې کولو له لارې د روغتیايي خدمتونو پراختیا موندلې ده. همداراز د روغتیايي مرکزونو او روغتونونو تجهیزات لوړ شوي دي.

د کرنې او د کلیو د پراختیا سکتور پر څلورو موضوعګانو تمرکز لري؛ کرنه، مالداري اوبو لګول او د کلیو پراختیا. د کرنې او مالدارۍ په برخه کې د مالدارانو او بزګرو لپاره اړینې روزنیزې برنامې دایرې شوې دي. له بزګرو او مالدارانو څخه د ملاتړ په موخه اړین تسهیلات د هغوی په واک کې وړکړل شوي دي. د اوبو لګولو د سیستم پراختیا په کلیو کې پیاوړې شوې ده.

د خصوصي برخې د پانګونې او بوختیا موضوع د اقتصادي ودې او د خصوصي سکتور اصلي لومړیتوب دی. په دولتي برخو کې د استخدام له لارې ښاریانو ته د بوختیا زمینه برابره شوې ده. له داخلي تولیداتو څخه د ملاتړ په برخه کې تدبیرونه نیول شوي دي. "د بوختیا په لار کې زده کړه" د دې سکتور بل لومړیتوب دی چې له دې لارې څخه افرادو د بوختیا په موخه ځانګړې زده کړې کړي دي. د داومدارې بوختیا د ملاتړ په موخه د

خصوصي برخې د پانگونې د هڅونې او ملاتړ لپاره مېکانيزمونه په پام کې نيول شوي دي.

د ټولنيز ملاتړ سکتور، د ټولنې د زيان منونکو څخه يې د ملاتړ په برخه کې پاليسيو ته پرمختيا ورکړې ده. د هغو کډوالو د مېشت کولو موضوع چې راستانه شوي دي، د دې سکتور بله لاسته راوړنه ده. د طبيعي پېښو او جگړو څخه د اغېزمن شويو زيانمنو ډلو ملاتړ شوی دی.

يو دولت يواځې هغه وخت غوره او ريښتيني دى چې هغه
خلک چې په دفترونو کې يې حضور لري او دهغه پاليسۍ
جوړوي، خلکو ته ځواب ويونکي وي.

محمد اشرف غني
د افغانستان د اسلامي جمهوريت رئيس

د جمهوري رياست د چارو ادارې لوى رياست
د څارنې، ارزونې او پلټنې معاونيت
د څارنې او ارزونې رياست
www.aop.gov.af